

X. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ

A JANUS PANNONIUS MÚZEUM MŰVÉSZETI KIADVÁNYAI 63.

X. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ

PÉCSI GALÉRIA

Széchenyi tér 11.

Pf.: 162

H-7601

1988. VI. 19-1988. VIII. 21.

RENDEZŐ SZERVEK

Művelődési Minisztérium

Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége

Baranya Megyei Tanács

Pécs Városi Tanács

Janus Pannonius Múzeum

Műcsarnok

AZ ÁLLAMI LEKTORÁTUS VÁLOGATÓ ZSÚRIJÉNEK TAGJAI

DÁRDAY Nikolett iparművész, Képző- és Iparművészeti Lektorátus

JANCSÓ Ildikó főelőadó, Művészeti Alap

LŐRINCZ Győző keramikus

MÓKER Zsuzsa keramikus

MOLNÁR G. Judit igazgató, Művészetek Háza

NÉMETH János keramikus

PROBSTNER János keramikus

DR. ROMVÁRY Ferenc művészettörténész, JPM

SÁRKÁNY József művészettörténész, JPM

SCHRAMMEL Imre keramikus

DR. UJVÁRINÉ FÜZY Ágnes csoportvezető, Pécs Városi Tanács

VÁSÁRHELYI Emese keramikus

DR. VÉGH Józsefné csoportvezető, Baranya Megyei Tanács

A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE

SÁRKÁNY József

A KAMARAKIÁLLÍTÁST RENDEZTE

KOVÁCS Orsolya művészettörténész

A KATALÓGUST SZERKESZTETTE

DR. ROMVÁRY Ferenc

KATALÓGUS KONCEPCIÓ

PINCZEHELYI Sándor

FOTÓ

FÜZI István (címlap, X. biennálé), KŐHEGYI Zoltán (IX. biennálé),

NÁDOR Katalin (I-VIII. biennálé), ZALKA Éva (IX. biennálé)

Ma már kétségtelen művészettörténeti tény, hogy 1968-ban az újdonság erejével, revelációként hatott a modern magyar kerámia pécsi bemutatója. Az I. Országos Kerámia Biennálé egyértelmű szakmai elismerést váltott ki, egyúttal zajos sikert aratott a közönség körében is. A városi kiállítóterembe lépve (ma a Csontváry Múzeum nagyterme) tapsoltak (!) a nézők, miként néhanapján a színházban is, amikor a nyitányt követően szétnyílik a függöny és láthatóvá válik a színpompás díszlet. De nem elsősorban az „előadás” volt a kiállítótermekben oly szokatlan önfeledt taps közvetlen kiváltó oka, hanem maga a „darab”, a kiállított tárgyak együttese. Vagyis a „főszereplő” kortárs magyar kerámia. Egy műfaj önállósulása, az újdonság varázsa motiválta netán szakma–közönség–kritika egymásra találását és azonos reagálásának e nem túl gyakori egybeesését? Való igaz, mindmáig a kiállítótermekben hagyományosan a képzőművészet túlsúlya érvényesül. Belénk ivódott ugyanis az iparművészet kizárólagos alkalmazott volta, másodlagos szerepe, és csupán járulékosan, kiegészítő elemként van jelen mindennapi életünkben. Az „érdek nélkül tetsző” kép, grafika, vagy szobor szembeállítása a hasznossal, a funkciót (is) ellátó „tárggyal” azonban oly egyoldalú, általánosító leegyszerűsítés, amely megkerüli a lényegét.

A hatvanas évek második felében megérett annak feltevése, hogy az egyes szakágak önállóan is – tehát nem keveredve más műfajokkal – saját kiállítási fórumot teremtsenek. E téren Miskolc vállalta a kezdeményezést, majd Pécs után Szombathely, Eger, Békéscsaba, Salgótarján, Kecskemét, Sopron és Székesfehérvár vállalkozott egy-egy specifikus terület bemutatására, a továbbra is a hagyományos tavasz–nyár–ősi tárlatok rendezésére összpontosító Szeged és Hódmezővásárhely mellett.

Pécs kétévenkénti váltással a kispasztika mellett a modern kerámia országos seregszemléjének ad otthont.

Miért éppen a kispasztika és miért a kerámia?

Az első kérdésre nem könnyű választ találni, hisz a kispasztika legfeljebb csak méretekben különül el a szobrászat nagy egészétől. Nemzetközileg sem egyértelműen ismert, nem igen elfogadott ez a kategória. Példa erre a pécsiből kinőtt budapesti Nemzetközi Kispasztikai Kiállítás megannyi, menet közben szerzett ez irányú tapasztalása. Közvetlen előzménye, élő hagyománya sem igen volt Pécsen a szobrászatnak, így talán a feladat vállalásában rejlik kivételes lehetőség megsejtése hozható fel indoklásul.

Más a helyzet a kerámiával. 1968-ban ünnepelte a város a Zsolnay gyár fennállásának századik évfordulóját. A környék fazekas hagyományaira épülő kis manufaktúra Zsolnay Vilmos irányításával a múlt század második felében jelentős gyárrá fejlődött. Az egyenletesen magas művészi színvonal és a számos korszakos jelentőségű találmány révén a bécsi és párizsi világkiállítás aranyérmével fémjelzett Zsolnay kerámia a század utolsó évtizedében jutott fel a csúcsra. Oly nemzetközi mércével mért szintre, melyhez megközelítő magasságba a magyar iparművészet egyetlen más ága sem jutott mindezidáig. A Zsolnay Porcelángyárban tevékenykedő keramikusok jelenléte önmagában azonban nem adott elegendő indítékot a biennálé Pécsen történő megrendezéséhez. Ez legfeljebb csak némi motivációs tényezőt jelentett. A kezdeményezés a helyi tanács szervek fogadókészségén túlmenően személyes indítással volt. A Pécsről elszármazott Garányi József vetette fel elsőként a gondolatát, majd az akkori keramikus közepnemzedék derékhada, mely a szakma irányításában döntő szerepet játszott és az állami megbízások nagy részét bírta, egyemberként támogatta. Nem csupán magát az önálló kiállítási fórumot látva meg benne, hanem ezen túlmenően a gyári háttér adottságait, megsejtve a kialakulóban levő siklósi kerámia alkotótelepben rejülő páratlan lehetőségeket is. A kézműves hagyományokon alapuló modern kerámia és az iparban dolgozó tervezők tevékenysége ugyanis úgy aránylik egymáshoz, mint a kisszerűs, vagy egyedi tárgy a sokszorosított tömegáruhoz. Vagyis igen csak nagy az eltérés közöttük. A biennálé e két pólus egymáshoz való közelítését is szorgalmazta. Még akkor is érvényes ez az állítás, ha időközben új fórum szerveződött Kecskeméten a szilikátipar szélesebb spektrumát megcélózva.

A biennálé választóvizet jelentett a továbbiakban oly vonatkozásban is, hogy elsősorban a kísérletező jelleget hangsúlyozta az ún. képcsarnoki árutermeléssel szemben, jöllehet a használhatóság és célszerűség fontos, nem elhanyagolható eleme a kerámiának. Így lassanként elapadt a csupán csak dísz tárgy igényű kerámiafolyam, amely elvesztette eredeti funkcionális tartalmát.

A modern kerámia, mely a hatvanas években reprezentatív műfajjá lépett elő, nem kis részben annak köszönhette gyors felfutását és kétségtelen népszerűségét, hogy alkotói egyfajta privilégizált helyzetet élveztek a festőkkel, szobrászokkal szemben. Ugyanis konzervatív doktrínák-

ból fakadó formai kötöttségek nem béklyózták a modern művészetre friss szellemmel reagáló keramikusokat. A modernizmus parttalansága e műfajban juthatott érvényre elsőként, nem kis mértékben a főiskolán tanító Gádor Istvánnak és Borsos Miklósnak köszönhetően. Később ezt az élcsapat szerepet a textilművészet vállalta magára, addig míg az újdonság varázsával hatott és ez egyúttal kellő mozgatóerőt jelentett.

Az első Országos Kerámia Biennálé 1968-as indítása óta eltelt két évtized során kialakult egy természetes generációs tagolódás, egy nagyarányú létszámbeli felfutás és egy igencsak nagyfokú differenciálódás. A kezdeteket jószerivel a nagy triász Gádor–Gorka–Kovács Margit munkássága fémjelzte, a biennálén mindhárman letették névjegyüket. Erőteljesebben Gádor István, aki tanítványok egész során keresztül még elevenebbé tette jelenlétét a magyar kerámiaművészetben. Az első időkben a biennálén is a tanítványok vitték a vezető szerepet, amit később a Schrammel Imre nevével fémjelzett irányzat vett át tőlük. Ő képviseli ugyanis legmarkánsabban a kísérletező, újat kereső, a világra odafigyelő irányt, az anyaggal való szembeesülés, a forrásokhoz való visszatérés, annak frissítő hatásától való megtermékenyülés igényét. Szüksége van erre a frissességre az igencsak képlékeny anyaggal szembeesülő kerámia művészeknek, mert könnyű zsákutcába kerülni, ha valaki a saját lehetőségeit meghaladó feladatra vállalkozik. Tévíránynak tekinthető pl. a szobrászat, vagy festészet területére történő könnyelmű kalandozás, amikor más kifejezőeszköz adekvát szerepkörét felvállalva könnyed eleganciával akar valaki úgymond veretes mondanivalót kifejezni. A közizlésnek tett kedvezmények hangozása után azonban már igencsak nehéz a határt megvonni plasztikai kifejeződés és korongolt esetlegesség, tényleges érzelm és érzelgősség, kifejező gondolati gazdagság és üres semmitmondás között. Nehéz a valós értékrendet érzékelni. A másik véglet, az anyag brutalitását hirdető irányzatra is egyértelműen vonatkoztatható e megállapítás, ha a durva anyagszerűséget öncélúan fetisizálja.

Áttekintve a biennálék húszéves történetét, igazolva látszik az eredendő szándék helyessége, lehetőséget teremteni a közös szereplésre, vállalva a megmérettetést is egyúttal, feltárni új értékeket, összehasonlíthatóvá tenni rokon célokat és eredményeket, bemutatni egyúttal e műfajban rejlő számtalan kifejezési formát és a felhasznál-

hatóság sokféleségét. A biennálén egyébként az ipari és szanitérút leszámítva valamennyi, az agyagművesség kategóriájába sorolható kerámia és porcelán – használati tárgy, vagy elem és dístárgy – szerepeltethető. A részvétel önkéntes jellegű, tehát ki-ki maga döntheti el, részt kíván-e venni, van-e olyan bemutatandó munkája, amely nyilvánosságot követel. Vállalva természetesen a zsűri előzetes szelektáló bírálatát. A résztvevők száma a dolgok természetéből fakadóan hullámzóan változó, átlagosan minden negyedik-hatodik keramikus vett részt alkalmanként. Mindössze négyen vannak, akik valamennyi eddigi biennálén részt vettek: Fürtös György, Németh János, Schrammel Imre és Szekeres Károly. Nevüket a díjazottak között is felfedezhetjük.

A jubileumi tizedik kiállítás alkalmából külön tárlat keretében kerülnek egymás mellé húsz év díjazott munkái (nagy részük a pécsi múzeum modern kerámiagyűjteményéhez tartoznak), ezáltal a visszatekintés lehetőségét teremtve meg, egyfajta sajátos összegzést nyújtva.

ROMVÁRY Ferenc

Today it is an unquestionable fact in the history of art that in 1968 the exhibition of modern Hungarian ceramics held in Pécs had the impact of a striking revelation by virtue of its novelty. The 1st Country-wide Biennial of Ceramics earned general professional recognition and achieved resounding success among the public as well. The visitors entering the exhibition-hall (now the large hall of the Csontváry Museum) could not help applauding probably feeling the same urge as the audience of the theatre when the curtain rises and reveals the gorgeous scenery to the sight after the overture. The immediate cause of the enthusiastic applause, however, was not the "performance" enacted in the exhibition-halls but rather the "play" itself i.e.: the assemblage of the exhibits. In short the "leading character" was contemporary Hungarian ceramics. Was it perchance the increasing independence of a new genre and the magic of novelty that motivated the concurrence of profession – audience – critics and the rather uncommon concord of responses? It is a positive fact that traditionally fine arts have had predominance in

the exhibition-halls to this very day. Namely we have been brought up to believe that applied arts have an exclusively applied character and they play a secondary role by being present in everyday life as subsidiary elements. The confrontation of picture, drawing and sculpture (i.e.: works appealing to us "without interest") with the useful "object" (having some function as well) is, however, a one-sided generalising simplification which eludes the essence.

In the second half of the 1960s the condition making it possible for the individual fields of art to establish their own forums of exhibition – without getting mingled with other genres – was created at last. The initiative was taken by Miskolc and after Pécs it was Szombathely, Eger, Békéscsaba, Salgótarján, Kecskemét, Sopron and Székesfehérvár that undertook to show certain specific fields of art, while Szeged and Hódmezővásárhely continued to focus upon the organization of the traditional spring, summer and autumn exhibitions.

The country-wide muster of modern ceramics is alternately housed with the exhibition of small sculpture by Pécs every two years.

Why should small sculpture or ceramics be given particular preference?

It is difficult to answer the first part of the question as small sculpture can be separated from the whole of sculpture at best only in scale. In international use the category of small sculpture is not accepted or even well-known. This is well exemplified by the experience obtained in the course of the organization of the International Exhibition of Small Sculpture staged in Budapest after the Pécs Exhibition. In Pécs sculpture had not had immediate precedents or living traditions, thus the undertaking of the task could be explained only with reference to the apprehension and welcoming of an exceptional opportunity.

This is not the case with ceramics. The town of Pécs celebrated the one-hundredth anniversary of the foundation of the Zsolnay Factory in 1968. The small manufacture based on the traditions of the potters of the neighbourhood evolved into a significant factory under the management of Vilmos Zsolnay in the second half of the 19th century. Owing to its consistently high artistic level and epoch-making inventions the Zsolnay ceramics was awarded the golden medals of the world exhibitions held in Vienna and Paris. The factory reached the summit in the last decade of the 19th century. This level, which was high even by inter-

national standards, has not been approached by any branches of Hungarian applied arts up to now. At the same time the presence of the ceramists working at Zsolnay Porcelain Factory was not enough in itself to justify the biennial to be held in Pécs. This factor could only partly motivate the exhibition. Beyond the readiness of the local council organs to act the initiative was mainly of personal nature. József Garányi, a native of Pécs, was the first to raise the idea of the biennial and soon he was unanimously backed by the majority of the middle generation of ceramists who played a decisive role in the guidance of the profession and got most of the state commissions. For Garányi Pécs was more than a potential forum of independent exhibition. He was also aware of the endowments of the factory background and the exceptional possibilities inherent in the Siklós Colony of Ceramists being established at the time. A similar relation exists between the work of modern ceramics based on the traditions of craftsman trade and the activity of the designers employed in the industry as between the individual pieces and objects produced in small series and mass-produced commodities. It means that the difference is rather great. The biennial sought to narrow the gap between them. This statement holds true even if a new forum has been organized in Kecskemét in the meantime which aims at representing the wider spectrum of silicate industry.

The biennial remained a dividing line further on because it mainly emphasized the experimental character of the art as against the so-called gallery production allowing that utility and expediency are important, indispensable elements of ceramics. Thus the stream of ceramics of merely ornamental character and devoid of the original content petered out little by little.

Modern Hungarian ceramics rose to the rank of a representative genre. Its rapid boom and unquestionable popularity were due to the fact that ceramists enjoyed a privileged situation in contrast with painters and sculptors. The ceramists responding to modern art with a fresh approach were not fettered by the formal conventions deriving from the conservative doctrines. The shorelessness of modernism could prevail in this genre first and ceramics was greatly indebted in this respect to István Gádor and Miklós Borsos, who taught at the Applied Arts School. Subsequently this vanguard role was taken over by textile art as long as it had the magic of novelty and drive.

Since the 1st Country-wide Biennial of Ceramics in 1968 natural generational division, a great increase in number and intense differentiation have taken place in the past two decades. The beginnings were practically hall-marked by the names of three great masters – Gádor–Gorka–Margit Kovács – they all participated with works of lasting value. The influence of István Gádor was more vigorous as his presence was perceptible in Hungarian ceramics through several of his pupils. At the start this young generation played a prominent part at the biennials too. Their role was taken over by the school which is hall-marked by the name of Imre Schrammel. It is Schrammel who represents most markedly the experimental trend which is always in search of the new, turns towards the world and seeks to investigate the material and to return to the sources expecting inspiration from its refreshing effect. Ceramic art which handles a material easy to shape is in need of this fresh approach because it is easy to come to a deadlock if the ceramist overestimates his possibilities. It can be looked upon as a false track when he wants to convey an exquisite message by rambling thoughtlessly to the field of sculpture or painting or by taking over the adequate sphere of other media with strainless elegance. When the artist is rewarded with resounding success for making concessions to the general taste it is extremely difficult to draw a line between plastical expression and contingency produced on a potter's wheel, actual emotion and sentimentalism, richness of meaningful ideas and empty platitudes. It becomes increasingly difficult to notice Real Values. This statement is correct with regard to the other extreme which proclaims the brutality of material and makes a fetish of harsh materiality.

Looking back on the twenty years of the biennials the original objective seems to have proved correct. The biennial provided an opportunity for collective exhibitions, which presupposes submitting works for judging. It was a good chance to explore new values, compare congenial aims and achievements and also to show the numerous forms of expression inherent in the genre and the versatility of applicability. Moreover all ceramic and porcelain objects for everyday use, ornamental pieces and elements belonging to the category of pottery can be entered for with the exception of industrial and sanitary goods. Participation is voluntary, so everyone has to decide for himself whether he wants to participate or not, whether his works

require publicity. Of course the artist has to take the preliminary selecting judgment of the jury. The number of participants, it is quite natural, is fluctuating, on average every fourth-sixth ceramist takes part in the biennials. There are four artists altogether who have entered for every biennial so far: György Fürtös, János Németh, Imre Schrammel and Károly Szekeres. Their names can be encountered on the list of the prize-winners.

On the occasion of the tenth jubilee exhibition the prize-winning works of twenty years will be exhibited within the framework of a separate show (most of the works belong to the modern ceramic collection of the Museum of Pécs) providing an opportunity of retrospection and giving a kind of proper summary.

Ferenc ROMVÁRY

Heute gilt es bereits als eine unbestreitbare kunsthistorische Tatsache, daß die erste Pécs-er Schau der modernen ungarischen Keramik im Jahr 1968 als eine Neuigkeit, als eine Revelation gewirkt hatte. Die I. Nationale Keramikbiennale löste eine eindeutige fachliche Anerkennung aus und erreichte auch im Kreis des Publikums einen lauten Erfolg. Den Ausstellungsraum (heute der große Saal des Csontváry-Museums) betretend applaudierte das Publikum, wie auch an manchen Tagen im Theater, wenn der Vorhang aufgeht und nach der Ouvertüre die farbprächtige Kulisse zum Schein kommt. Jedoch war nicht die „Aufführung“ die unmittelbare Ursache des in Ausstellungsräumen so ungewohnten Applauses, sondern das Stück selbst, die Gesamtheit der ausgestellten Objekte, also der Hauptakteur selbst, die zeitgenössische ungarische Keramik. Wurde dieser nicht allzu häufiger Fall der Übereinstimmung und der gleichsam Reaktion der fachlichen und der gesellschaftlichen Kritik durch die Kraft des Neuen motiviert? Es muß zugegeben werden, daß die traditionelle bildende Kunst bis heute noch einen Übergewicht in den Ausstellungsräumen hat. Wir sind zu sehr an die angewandte Funktion, an eine zweitrangige Rolle des Handwerks gewöhnt, es ist zu oft als ein Beiwerk, als eine Ergänzung in unserem Leben vertreten. Die Gegenüberstellung des „ohne Interessen gefallenden“ Bildes, einer

Graphik oder einer Plastik zum Nützlichen oder zum (auch) eine praktische Funktion erfüllenden Objekt ist aber eine dermaßen einseitige, verallgemeinernde Vereinfachung, die gerade das Wesentliche umgeht.

In der zweiten Hälfte der sechziger Jahre wurden die Voraussetzungen reif, daß die einzelnen Genres auch selbständig – also nicht mit anderen gekoppelt – ihr eigenes Ausstellungsforum schaffen. Diesbezüglich übernahm Miskolc die Rolle des Wegbereiters, dann folgten nach Pécs die Städte Szombathely, Eger, Békéscsaba, Salgótarján, Kecskemét, Sopron und Székesfehérvár in der Vorstellung je eines spezifischen Gebietes, solange Szeged und Hódmezővásárhely fortwährend auf die Organisation der traditionellen Frühlings-, Sommer- oder Herbstschau konzentrierten.

Pécs wurde neben dem der Kleinplastikbiennale – in zwei jährigem Wechsel – auch zum Schauplatz der Keramikbiennalen.

Warum aber gerade Kleinplastik und Keramik?

Es ist nicht leicht, eine Antwort auf die erste Frage zu finden, die Kleinplastik wird ja zumeist in der Größe vom großen Ganzen der Bildhauerei abgesondert. Diese Kategorie ist auch international nicht eindeutig anerkannt und akzeptiert. Ein gutes Beispiel dafür bieten die zahlreichen, unterwegs gesammelten, diesbezüglichen Erfahrungen der aus der Pécs-Veranstaltung herausgewachsenen Budapester Kleinplastikausstellung. Die Bildhauerei hatte in Pécs weder eine unmittelbare Vorgeschichte, noch eine lebendige Tradition, so kann vielleicht die Vorahnung der besonderen, in der Übernahme dieser Aufgabe steckenden Perspektive als Grund angegeben werden.

Bei der Keramik liegt das anders. 1968 feierte die Stadt die hundertjährige Jahreswende der Bestehung der Zsolnay-Fabrik. Die auf die keramische Tradition der Umgebung basierende Kleinmanufaktur wurde unter der Leitung Vilmos Zsolnays in der zweiten Hälfte des letzten Jahrhunderts zu einer bedeutenden Fabrik entwickelt. Durch die gleichmäßig hohe künstlerische Qualität und durch zahlreiche epochenbestimmende Erfindungen erreichte die Zsolnay-Keramik, die die Goldmedaille der Wiener und der Pariser Weltausstellungen erwarb, im letzten Jahrzehnt des Jahrhunderts ihren Höhepunkt. Dieser war ein solcher, mit internationalen Maßstäben ermessener Rang, dessen einen ähnlichen bislang kein anderer Zweig der ungarischen Handwerkskunst erreichte. Die An-

wesenheit der in der Zsolnay-Fabrik tätigen Keramiker bot aber an sich noch keinen ausreichenden Anlaß für die Veranstaltung der Biennalen in Pécs, dies konnte höchstens als ein einigermaßen motivierender Moment gelten. Dieser Initiative lagen außer der Empfangsbereitschaft der örtlichen Behörden vor allem persönliche Veranlassungen zu Grunde. Die Idee wurde zuerst von dem aus Pécs stammenden József Garányi aufgeworfen, und bald von der Vortruppe der damaligen mittleren Generation aufgegriffen und einheitlich unterstützt, die eine bestimmende Rolle in der Orientierung der Keramik Kunst spielte und einen großen Teil der staatlichen Aufträge besaß. Es wurde dabei nicht nur das selbständige Ausstellungsforum an sich erfaßt, sondern darüber hinausgehend auch die Gegebenheiten des industriellen Hintergrundes, gleichzeitig die ziemlich günstige Perspektive der sich damals gestaltenden Siklóser keramischen Werkstatt verspürend. Die auf handwerkliche Traditionen basierende moderne Keramik und die Tätigkeit der in der Industrie arbeitenden Formgestalter stehen nämlich in gleichem Verhältnis zueinander, wie die in Kleinserien oder individuell hergestellte Keramik zur industriellen Massenware. Der Unterschied ist also ziemlich bedeutend. Die Biennale strebte unter anderem auch die Annäherung dieser beiden Pole an. Diese Behauptung gilt weiterhin, wenn auch mittlerweile ein neues Forum in Kecskemét gegründet wurde, ein weitreichenderes Spektrum der Silikatindustrie umfassend.

Die Biennale bedeutete im Späteren eine Wasserscheide auch in dem Bezug, daß sie einer galeristischen Warenproduktion gegenüber vielmehr auf den experimentellen Charakter einen Wert legte, bei dessen Anerkennung, daß die Brauchbarkeit und die Zweckmäßigkeit keine überschreitbaren Wertelemente der Keramik sind. Somit ließ also der Flut der ausschließlich ziergegenständlichen Keramikstücke, die ihren ursprünglichen funktionellen Inhalt verloren hatten, nach.

Die moderne ungarische Keramik, die in den sechziger Jahren den Rang einer repräsentativen Gattung erwarb, hatte ihre rasche Entwicklung und ihre unbestreitbare Popularität in großem Maße dem zu verdanken, daß die Künstler dieser Gattung eine bestimmte privilegierte Stellung den Malern und Bildhauern gegenüber besaßen. Die aus den konservativen Doktrinen stammenden formellen Gebundenheiten fesselten nämlich die auf die moderne Kunst mit frischem Geist reagierenden Keramiker

nicht. Die Uferlosigkeit des Modernismus kam zuerst in dieser Gattung zur Geltung, dies kann nicht zuletzt den an der Hochschule wirkenden beiden Lehrern, István Gádor und Miklós Borsos zugesprochen werden. Später wurde diese Vortrupp-Rolle von den Textilkünstlern übernommen, und das bedeutete wieder einen bewegenden Schwung, solange sie mit der Kraft des Novums wirken konnte.

In den seit der 1968er Eröffnung der ersten Nationalen Keramikbiennale vergangenen zwanzig Jahren bildeten sich eine natürlich Gliederung der Generationen, eine zahlenmäßige Vermehrung und eine sehr hochgradige Differenzierung heraus. Die Anfänge wurden größtenteils durch die Namen der großen Trias, István Gádor, Géza Gorka und Margit Kovács gekennzeichnet, alle drei meldeten sich auch in der Biennale. István Gádor tat das am kräftigsten, der durch eine Reihe seiner Schüler seine Anwesenheit in der ungarischen Keramikunst noch lebhafter machte. Auch die führende Rolle wurde in der ersten Zeit von seinen Schülern gespielt, die später von der durch den Namen Imre Schrammels gekennzeichneten Richtung übernommen wurde. Er ist nämlich der markanteste Vertreter der experimentierenden, nach Neuheiten forschenden, auf die Welt achtenden Richtung, der des Anspruchs auf eine Konfrontation mit dem Material an sich, auf das Rückkehr zu den Quellen, auf eine Befruchtung durch deren erfrischende Kraft. Die mit einem ziemlich leicht formbaren Material arbeitende Keramikunst braucht diese Art von Frische unbedingt, da man sonst schnell in eine Sackgasse kommt, wenn man Aufgaben übernimmt, die die eigenen Möglichkeiten überfordern. Als eine Fehlrichtung können z.B. Abenteuerflüge auf Gebiete der Malerei oder der Bildhauerei betrachtet werden, wenn es versucht wird, eine „erhabene“ Aussage mit einer leichten Eleganz, die adäquate Rolle einer anderen Ausdrucksweise übernehmend auszudrücken. Nach dem lauten Erfolg der dem Gemeingeschmack gutgeschriebenen Zugeständnisse ist es aber schon ziemlich schwer, eine Grenze zwischen einer plastischen Ausdrucksweise und der getöpterten Zufälligkeit, zwischen dem ausdrucksvollen Gedankenreichtum und den leeren Phrasen zu ziehen. Es ist schwer, die reale Wertordnung zu verspüren. Diese Behauptungen gelten eindeutig auch für den anderen Pol, für die die Brutalität des Materials verkündende Richtung, wenn die grobe Materialgebundenheit fetischisiert wird.

Die zwanzigjährige Geschichte der Biennalen überblickend scheint das grundlegende Vorhaben richtig gewesen zu sein: eine Möglichkeit für ein gemeinsames Auftreten zu schaffen, gleichzeitig auch die Ermessung annehmend, um neue Werte zu entdecken und die verwandten Ziele und Ergebnisse vergleichbar zu machen, zugleich die in dieser Gattung steckenden vielen Ausdrucksformen und die Vielfältigkeit der Verwendungsfähigkeit darzustellen. Zur Biennale können – außer der industriell hergestellten und der sanitären Ware – alle der Kategorie der keramischen Kunst zugehörenden Gebrauchsgegenstände, Bauelemente oder Zierobjekte aus Keramik oder aus Porzellan eingereicht werden. Die Teilnahme setzt eine Freiwilligkeit voraus, ein jeder kann also frei entscheiden, ob er solche auszustellenden Arbeiten hat, die einer Öffentlichkeit gebrauchen, die vorangehende selektierende Tätigkeit der Jury natürlich akzeptierend. Die Zahl der Teilnehmer ist naturgemäß schwankend, gelegentlich nimmt im Durchschnitt jeder vierte bis sechste Keramiker teil. Es gibt insgesamt vier Keramiker, die bislang an allen Biennalen vertreten waren: György Fürtös, János Németh, Imre Schrammel und Károly Szekeres. Ihre Namen können wir auch unter den Preisträgern entdecken.

Anlässlich der zehnten, der Jubiläumsausstellung werden die gepriesenen Arbeiten der zwanzig Jahre (zum größten Teil in der modernen keramischen Sammlung des Pécs Museum aufbewahrt) nebeneinander gestellt, um somit die Möglichkeit für einen Rückblick zu räumen, eine bestimmte Summierung ermöglichend.

Ferenc ROMVÁRY

AZ I-X. BIENNÁLÉN RÉSZT VETTEK

ALBRECHT Júlia, 1948. --- -- 7 -- 10
 AMBRUS Éva, 1941. 1 2 3 - 5 6 7 8 9 10
 ANDRESZ János, 1932. 1 2 3 - - - - -
 ANDRÓCZI Alajos, 1937. 1 - - - 5 - - - -
 ANTAL András, 1950. - - - - - 7 - - -
 BABOS Pálma, 1961. - - - - - 9 -
 BAKÓ-HETEI Rozália, 1942. - - - - - 7 8 9 -
 BALÁS Eszter, 1948. - - - - - 9 -
 BALCZÓ Edit, 1935. 1 - 3 4 - - - - -
 BÁN Károly, 1911-1980. 1 - - - - - - - -
 BARTHA István, 1956. - - - - - 9 -
 BEDÉCS Mónika, 1958. - - - - - 10
 BEKE Györgyi, 1947. - - - - - 7 - 10
 BENEDEK Olga, 1960. - - - - - 9 10
 BENKŐ Ilona, 1937. 1 2 - 4 5 6 7 - 9 -
 BOD Éva, 1924. - 2 3 - 5 6 - - - -
 BOKROS Júlia, 1931. - - - - - 9 10
 BORSÓDY Ágnes, 1936. - - - - 5 - - - -
 BORSÓDY László, 1938. 1 2 3 4 5 6 7 - - -
 BORZA Teréz, 1953. - - - - - 6 7 - 9 -
 BOZSOGI Ágnes, 1960. - - - - - 9 10
 BRAND Ágoston, 1901. - 2 3 - - - - -
 BUKOR Zsuzsanna, 1953. - - - - - 10
 BUZA Mária, 1954. - - - - - 8 - -
 CSABAI Mária, 1916. 1 - - - - - - - -
 CSÁKI-MARONYÁK Éva, 1956. - - - - - 7 - - -
 CSAVLEK Etelka, 1947. - - - - 5 - 7 - - -
 CSEKOVSZKY Árpád, 1931. 1 2 3 4 5 6 - 8 9 10
 CSEMÁN Ilona, 1946. - - - - 5 6 7 - - -
 DOBÁNY Sándor, 1954. - - - - - 9 10
 DURAY Lilla, 1946. - - - - 5 - 7 - - -
 EÖRY Miklós, 1934. 1 2 3 4 - 6 - - - -
 ERŐSS Márta, 1934. 1 - - - - - - - -
 ESCHENBACH Jenő,
 1908-1981. 1 2 - - 5 6 - - - -
 FEKETE János, 1929. - - 3 - - - - - -
 FEKETE László, 1949. - - - 4 5 6 7 8 - -
 FÜRTÖS György, 1939. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 FUSZ György, 1955. - - - - - 7 8 - 10
 FÜZESI Zsuzsa, 1953. - - - - - 6 7 8 9 10
 GÁDOR István, 1891-1984. 1 2 3 4 5 - - - - -
 GÁLÓCSY Edit, 1928. 1 - 3 - 5 6 7 - - -
 GARÁNYI József, 1928. 1 2 3 - 5 6 - - - -
 GAZDER Antal, 1930. 1 2 - 4 5 6 - 8 9 10
 GERGELY Nóra, 1956. - - - - - 9 10
 GERLE Margit, 1949. - - - 5 6 7 - 9 10
 GESZLER Margit, 1941. 1 - 3 4 5 6 7 8 9 10
 GORKA Géza, 1894-1971. - 2 - - - - - - - -
 GORKA Lívia, 1925. 1 2 3 4 - 6 7 8 9 10
 GYÖRGYEI Zsuzsa, 1931. 1 - - - - - - - -
 HAJDU Zsófia, 1959. - - - - - 9 10
 HAVASI Ildikó, 1953. - - - - - 6 - - - -
 HELLER Zsuzsa, 1953. - - - - - 9 10
 HORNUNG Zsuzsa, 1930. 1 2 3 - 5 - - - - -
 HORVÁTH Éva, 1919. - - 3 4 - - - - -
 HORVÁTH László, 1941. 1 2 3 - 5 6 7 8 9 10
 HORVÁTH Sándor, 1939. 1 2 - - 5 6 7 - - -

HORVÁTH S. Magda, 1929. 1 - - - - - - - -
 HORVÁTH Szabolcs, 1944. - - - 4 5 6 - 8 9 -
 HÖGYE Katalin, 1952. - - - - 5 6 7 8 9 10
 JÁGER Margit, 1948. - - - - - 8 9 10
 JAKAB Bori, 1933. - - 3 4 - - - - -
 JANÁKY Viktor, 1933. 1 2 3 - 5 6 7 8 - -
 JANKOVSKI Ryszard, 1957. - - - - - 9 -
 KÁDASI Éva, 1953. - - - - - 6 7 8 - -
 KÁLmán Anikó, 1942. 1 2 3 4 5 - - - - -
 KARDOS Mária, 1952. - - - - - 9 -
 KARSAY Judit, 1945. - - - - - 6 7 8 - -
 KECSKEMÉTI Sándor, 1947. - - - 4 5 6 7 8 9 10
 KEMÉNYFFY Gábor, 1958. - - - - - 8 9 10
 KENDE Judit, 1903-1979. 1 - - - - - - - -
 KEREZSI Gyöngyi, 1943. 1 - - - - - - - -
 KIS Ildikó, 1956. - - - - - 10
 KISFALUSI Márta, 1946. - - - - 5 6 7 - - -
 KISS ROÓZ Ilona, 1920. 1 2 - - - - - - - -
 KNOLL Éva, 1952. - - - - - 6 - 8 9 10
 KOCCZOR Sándor, 1928. 1 2 - - - - - - - -
 KOLLER Éva, 1946. - - - - 5 - - - - -
 KONDOR Éva, 1938. - - 3 - - - - - - -
 KOVÁCS Éva, 1938. 1 - 3 - 5 - - - - -
 KOVÁCS Gyula, 1945. - - - - 5 6 7 - - -
 KOVÁCS Margit, 1902-1977. 1 2 3 - - - - - - -
 KRAJTSOVITS Margit, 1936. 1 2 3 4 5 6 7 8 - 10
 KRAWCZUN Halina, 1957. - - - - - 8 9 10
 KUMPOST Éva, 1934. 1 2 3 - 5 - - - - -
 KUN Éva, 1948. - - - - 6 7 8 9 10
 KUNGL György, 1955. - - - - - 10
 LABORCZ Mónika, 1941. 1 2 3 - 5 6 7 8 - -
 LAMMEL Ilona, 1950. - - - - - 8 9 10
 LANG Erzsébet, 1942. 1 - - - - - - - -
 LÁZÁR Zsuzsa, 1959. - - - - - 9 -
 LIGETI Erika, 1934. - - - - - 10
 LŐRINCZ Győző, 1940. 1 2 - - 5 6 7 8 9 -
 LŐRINCZ István, 1901-1985. 1 - - - - - - - -
 MAJOROS Hedvig, 1930. 1 2 3 4 5 6 7 - - -
 MAJOROS János, 1928. 1 2 3 4 - 6 - - - -
 MAJOROSSY Sarolta, 1930. 1 - - - - - - - -
 MARSÁI Ágnes, 1951. - - - - - 6 - - - -
 MÉSZÁROS Gábor, 1958. - - - - - 9 10
 MÉSZÁROS Géza, 1918. 1 - - - - - - - -
 MIHÁLY Gábor, 1942. - - - - - 8 9 10
 MINYA Mária, 1946. - 2 3 4 - - - - -
 M. KISS Katalin, 1941. 1 - - - - 6 7 - 9 10
 MÓKER Zsuzsa, 1946. - - - 4 5 6 7 8 9 10
 MOLNÁR József András,
 1923. 1 - - - - - - - -
 MOLNÁR Sándor, 1949. - - - - 5 6 - - 9 10
 MÜLLER Magdolna, 1941. - - - - 6 - - 9 -
 NÁDOR Judit, 1934. 1 2 3 4 5 - - - - -
 NAGY László, 1938. - 2 - - - - - - - -
 NAGY Márta, 1954. - - - - - 7 8 - 10
 NAGY Szilvia, 1956. - - - - - 9 10
 NÉMETH János, 1934. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 NÉMETH Olga, 1941. - 2 - - - 6 7 - - -
 NEMODA Attila, 1953. - - - - - 10
 ÓCSAI Károly, 1938. - - - - - 9 -
 ORBAN Katalin, 1950. - - - - - 6 7 8 9 -
 OROSZ Mária, 1945. - - - - 6 7 8 - -
 ORTUTAY Tamás, 1946. - 2 3 - 5 - 7 8 - 10
 ÓSZ SZABÓ Antónia, 1938. 1 - 3 - 5 6 7 8 9 -
 PÁL Ferenc, 1914. - - - - - 7 - - - -

PANNONHALMI Zsuzsanna,
 1949. - - - - - 7 - - -
 PAPP János, 1934. 1 - - - 5 - - 8 - -
 PATAKY Tibor, 1952. - - - - - 8 - - -
 PATTANYUS József, 1942. 1 2 3 4 - 6 7 - 9 10
 PÁZMÁNDI Antal, 1943. 1 - 3 - 5 6 7 - 9 10
 PELCZ Zoltán, 1957. - - - - - 8 - - -
 PERÉNYI Csilla, 1964. - - - - - 10
 PÉTER Ágnes, 1949. - - - - - 10
 POLGÁR Ildikó, 1942. - 2 - - 5 6 7 - - -
 PROBSTNER János, 1943. - - 3 - 5 6 7 8 - -
 PUSZTAI Ágoston, 1945. - - - 5 6 7 - - -
 RABIE M. Hadie, 1945. - - - - - 8 - - -
 RÉPÁSI Ildikó, 1958. - - - - - 9 - - -
 ROZSOS Janka, 1919. - 2 3 4 - 6 - - - -
 SARKANTYU Judit, 1933. - - - - - 7 8 - - -
 SCHRAMEL Imre, 1933. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 SEREGÉLYI Márta, 1935. - 2 3 4 5 - 7 - 9 -
 SIMÓ Ágoston, 1925. 1 2 3 - 5 6 7 - - -
 SOM János, 1939. - - 3 - 6 7 - 9 -
 SÖVEGJÁRTÓ Mária, 1942. 1 - - - 5 6 - - - -
 STAINDL Katalin, 1928. 1 2 3 - 5 6 - - - -
 STURM Orsolya, 1947. - - - - - 7 8 - -
 SURÁNYI Anna, 1947. - - - - - 8 9 10
 SZABADI Veronika, 1933. - - 3 - - - - - -
 SZALAI László, 1948. - - - - - 7 - 9 10
 SZÁVOSZT Katalin, 1941. 1 2 3 4 5 - 7 8 - 10
 SZEKERES Károly, 1940. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 SZEMÁN János, 1953. - - - - - 10
 SZEMEREKI Teréz, 1947. - - - 5 6 - - 9 10
 SZEMLÉR Magda, 1946. - - 3 - - - - - -
 SZILÁGYI Mária, 1916-1979. 1 2 - - 5 - - - - -
 SZONNTAG Éva, 1934. - - 3 4 - - - - -
 SZÖRTSEY Gábor, 1951. - - - - - 7 8 - 10
 TAKÁCS Zoltán, 1951. - - - - - 8 - - -
 TAMÁS Ákos, 1954. - - - - - 8 9 10
 THURY Levente, 1941. - 2 3 - 5 6 7 8 9 -
 TIHANYI Kálmán, 1929. - 2 - - - - - - - -
 TIHANYINÉ H. Mária, 1936. - 2 - - - - - - - -
 TOLNAI Katalin, 1945. - 2 - - 5 6 - 8 - -
 TÖMPE Emőke, 1949. - - - - - 7 - - -
 TORMA Istvánné, 1935. - 2 3 4 5 - 7 - - -
 TÖRÖK János, 1932. 1 - 3 4 5 6 - 8 9 10
 TÓTH Magdolna, 1953. - - - - 6 - - - 10
 TÖVÖLGYI Katalin, 1948. - - - - - 6 7 8 - 10
 TURCSÁNYI Judit, 1963. - - - - - 9 -
 TUZA László, 1949. - - - 4 5 6 7 - - -
 URBÁN Teréz, 1936. 1 2 - - 5 6 7 8 - -
 VÁRADY Sándor, 1920. - - - - - 9 10
 VÁRDEÁK Ildikó, 1929. 1 - 3 4 5 6 - - - -
 VÁRI Györgyi, 1959. - - - - - 10
 VÁRNAGY Ildikó, 1944. - - - - - 9 10
 VÁSÁRHELYI Emese, 1950. - - - - 5 6 7 8 - -
 VÉGVÁRI Gyula, 1935. 1 2 - - - - 7 - - -
 VÉN Edit, 1937. 1 - 3 - 5 6 7 - 9 -
 VERESS Miklós, 1929. - - 3 - 5 - - 8 - -
 VÉRTESI Nándor, 1923-1982. 1 2 3 4 - - 7 - - -
 VIDA Judit, 1951. - - - - - 8 - 10
 VIGH Éva, 1941. 1 - 3 4 5 6 - - 9 -
 VOLÁK Judit, 1964. - - - - - 10
 ZÁKÁNY Eszter, 1943. 1 - - - - - - - -
 ZAVADZKY Éva, 1953. - - - - - 6 7 8 9 10
 ZUMPFE Klára, 1936. 1 - - - - 6 - - - -
 ZSIBRITA Katalin, 1960. - - - - - 9 -

FONTOSABB IRODALOM

I. 1968.

- katalógus 1968.
Előszó és szerkesztés: Romváry Ferenc
- Dunántúli Napló, 1968. X. 6.
Kerámia biennálé
- Dunántúli Napló, 1968. X. 6.
A zsűri odaitélte a díjakat
- Dunántúli Napló, 1968. X. 8.
Országos kerámia biennálé
- Élet és Irodalom, 1968. X. 19.
Perneczky Géza: A pécsi kerámia-szemle
- Magyar Nemzet, 1968. X. 24.
Molnár László: Megnyílt Pécssett az I. Országos Kerámia Biennálé
- Dunántúli Napló, 1968. X. 27.
Ma utoljára tekinthető meg az I. Országos Kerámia Biennálé
- Jelenkor, 1968/11 1017–1919. o.
Hárs Éva: Az I. Országos Kerámia Biennálé Pécssett
- Művészet, 1969/2 43–45. o.
Molnár László: Az első pécsi kerámia biennálé

II. 1970.

- katalógus 1970.
Előszó: Csenkey Éva; szerkesztette: Romváry Ferenc
- Dunántúli Napló, 1970. X. 4.
Három elsődíjas! Ma nyílik a II. országos kerámia biennálé
- Dunántúli Napló, X. 6.
Megnyílt a II. Országos kerámia biennálé
- Művészet 1971/2 38–39. o.
Csenkey Éva: II. Országos Kerámia Biennálé

III. 1972.

- katalógus 1972.
Előszó és szerkesztés: Romváry Ferenc
Dunántúli Napló, 1972. IX. 10.
B. Pilaszanovich Irén: A III. Országos kerámia biennálé
- Jelenkor, 1972/10 918–919. o.
Romváry Ferenc: A III. Országos Kerámia Biennálé Pécssett

IV. 1975.

- katalógus 1975.
Előszó és szerkesztés: Romváry Ferenc
- Hétfői Dunántúli Napló, 1975. IX. 29.
Megnyílt a pécsi Kerámia Biennálé
Harminc művész több mint hetven alkotása
- Dunántúli Napló, 1975. IX. 30.
Megnyílt a pécsi kerámia biennálé
Harminc művész hetven alkotása
- Dunántúli Napló, 1975. X. 5.
Aknai Tamás: Új lehetőségeket csillantott fel, új gondokkal szembe-
sít. A IV. országos kerámia biennálé
- Élet és Irodalom, 1975. X.
Vadas József: Sápadt kerámia
- Magyar Nemzet, 1975. X. 22.
Molnár László: Országos kerámia biennálé Pécssett
- Népszabadság, 1975. XI. 14.
Rózsa Gyula: Kerámiánk mai állapota? A IV. pécsi országos biennálé
ürügyén

V. 1978.

- katalógus 1978.
Előszó: Hárs Éva; szerkesztette: Mendöl Zsuzsanna
- Dunántúli Napló, 1978. VI. 8.
Wallinger Endre: Vasárnap nyílik az V. Országos Kerámia Biennálé.
Kiállít a művészeti ág valamennyi nemzedéke.
- Élet és Irodalom, 1978. VI. 24.
Vadas József: Mázas szobrok
- Dunántúli Napló, 1978. VI. 25.
Aknai Tamás: A máz alatt... Jegyzet az V. országos kerámia bienná-
léről
- Művészet, 1978/6 48. o.
Thury Levente: V. Országos Kerámia Biennálé
- Magyar Nemzet, 1978. VII. 6.
Molnár László: Küzdelem az anyaggal és a formával
Kerámiabiennálé Pécsen
- Dunántúli Napló,
V. Országos kerámia biennálé
- Magyar Hírlap, 1978. VII. 26.
Wagner István: Hova tovább, kerámia? Egy biennálé dilemmái
- Dunántúli Napló, 1978. VIII. 1.

- Gállos Orsolya: A kerámia biennálé mérlege
- Művészet, 1978/11 10–13. o.
- P. Szücs Julianna: A kellemetlenné vált kellemes

VI. 1980.

- katalógus 1980.
- Előszó és szerkesztés: Mendöl Zsuzsanna
- Dunántúli Napló, 1980. VII. 8.
- Bodó László: Megnyílt az országos kerámia biennálé
- Magyar Nemzet, 1980. VII. 25.
- Molnár László: A pécsi biennálé
- Dunántúli Napló, 1980. VII. 27.
- Romváry Ferenc: Kerámiaművészetünk mai helyzete
- Jegyzetek a VI. Országos kerámiabiennáléről
- Népszabadság, 1980. VIII. 8.
- Rózsa Gyula: Technikásan. A VI. Országos kerámiabiennálé Pécssett
- Élet és Irodalom, 1980. VIII. 16.
- Vadas József: Nyomok nyomán

VII. 1982.

- katalógus 1982.
- Előszó és szerkesztés: Mendöl Zsuzsanna
- Hétfői Dunántúli Napló, 1982. IX. 13.
- Gállos Orsolya: A hét embere Szalai László keramikus
- Hétfői Dunántúli Napló, 1982. IX. 13.
- Gállos Orsolya: Fiatal alkotók jelenléte
- A VII. Országos kerámiabiennálé megnyitója
- Dunántúli Napló, 1982. IX. 14.
- Megnyílt a kerámiabiennálé
- Népszabadság, 1982. IX. 17.
- Rózsa Gyula: Hová tegyük a kerámiát? A hetedik országos biennálé Pécssett
- Művészet, 1982/9 59. o.
- Mendöl Zsuzsanna: VII. Országos Kerámia Biennálé
- Dunántúli Napló, 1982. X. 2.
- Csenkey Éva: A kézműves-kerámia jelene és közelmúltja. Kerámia-biennálé Pécssett, magyar kézműves kerámia (1950–80) kiállítás Siklóson
- Kritika, 1982/11 34–35. o.
- P. Szücs Julianna: VII. Országos Kerámia Biennálé, Pécs
- Jelenkor, 1982/12 1127–1128. o.
- Láncz Sándor: Képzőművészeti Krónika

VIII. 1984.

- katalógus 1984.
- Előszó és szerkesztés: Romváry Ferenc
- Dunántúli Napló, 1984. IX. 8.

- Várkonyi György: VIII. Országos Kerámia Biennálé
- Élet és Irodalom, 1984. X. 12.
- Vadas József: Semmi sem tökéletes

IX. 1986.

- katalógus 1986.
- Előszó: Kovács Orsolya; szerkesztette: Romváry Ferenc
- Népszabadság, 1986. VII. 7.
- Kerámiabiennálé Pécssett. Átadták a legjobb alkotók díjait
- Dunántúli Napló, 1986. VII. 19.
- Kovács Orsolya: Országos kerámia biennálé
- Élet és Irodalom, 1986. VII. 25.
- Vadas József: Csámpás csészék
- Népszabadság, 1986. VIII. 1.
- Varsányi Gyula: Kerámiabiennálé Pécssett
- Fejér Megyei Hírlap, 1986. VIII. 14.
- Péntek Imre: Avantgarde és „rügyfakadás” közt... A pécsi 9. Országos Kerámia Biennáléről
- Napló (Veszprém), 1986. VIII. 23.
- A IX. pécsi kerámiabiennáléről
- Művészet, 1986/8 30–33.
- Lóska Lajos: A csoporttól a posztmodernig. A IX. Országos Kerámia Biennáléről

X. 1988.

- katalógus 1988.
- Előszó és szerkesztés: Romváry Ferenc

SZEMELVÉNYEK A SAJTÓVISSZHANGBÓL

I. 1968.

Élet és Irodalom 1968. október 19.
Pernecky Géza: A pécsi kerámia-szemle

... Országos Kerámia Biennálé nyílt Pécsen. A tárlat megrendezése szép és nemes kezdeményezés a város részéről, s nem a rendezőkön, hanem a magyar keramikusokon múltott, mégis rossz pillanatban állította reflektorfénybe a magyar kerámiát. Több mint tízéves virágkor után most a kifáradás és a tanácstalanság jeleit látjuk a kerámiaművészek munkáin. Az összkép erőtlenséget és kedélyeskedést, a fazekaknak vigyorgó szájuk és fülük van, mindenütt jópofa maszkok nyüzsögnek, a kiállítás túl színes, s a mesterség túl fegyelmetlen. Mintha a keramikusok elfelejtették volna, hogy ők okos, kézbeillő, használható és nemes tárgyak előállítói.

Ilyenkor kell újra elővenni a neolitikus kerámiákat, és újra megbizonyosodni arról, hogy ezeken egyetlen gramm fölösleges cserép nincsen, egyetlen dudor, vagy színfolt sem zavarja meg az egész tárgy harmóniáját. Ilyenkor szükséges visszatérni a népi kerámiához, ehhez az utóérhetetlen tökéletességű forráshoz, hogy lássuk, a hibátlan cserépedény mindig használati tárgy volt, józanul funkcionál, s fegyelmetlen díszítésű, célszerű eszköz. Ilyenkor kellene egy pillantást vetni a nemzetközi mezőnyre is, ahol az iparművészeti műfajok a modern ipari civilizáció technológiai szintjével versenyezve csak egy területen győzhetnek: a kemény és konkrét forma megalkotásában. De hol vannak itt a kemény és konkrét formák? Hol a használható, az akár szériatermelésre is alkalmas edény? A magyar kerámia olyan fantáziadús e percben, mint egy kávéházi beszélgetés – s ugyanannyira használhatatlan is, ha belehelyezzük az igazán korszerű, kemény és konkrét tárgyi környezetbe. Mi lehet az oka a hanyatlásnak? Csak a legfontosabbakat felsorolva: erőtlenség a népi kerámia formatervezés, vagy még helyesebben: fejletlen az iparnak a formatervezett és korszerű tárgyak iránti igénye. Pedig tárgyalkotó művészet csak úgy születhet, ha a mai ipari technológiai szintjén és módszereivel születik, minden más ötlet romantikus elképzelés. Az egyéni formaalkotásnak egy széles, nagy kultúrájú ipari formatervezés csúcspontján kell megjelennie, és nem fordítva: az ipartól távol, a giccses kultúrátlanság termékeivel versengve. Az egyik ok tehát kétségtelenül a művészi kerámiaműhely leszakadása az ipartól és a XX. századi technológiáktól. A másik ok a művészet berkeiben keresendő. Mivel az elvontabb formavilágú és romantikus szabadságú festői, vagy szobrászi gyakorlat sokáig komoly ellenzéssel ütközött, az iparművészek foglalták el a nonfiguratív festészet és szobrászat számára fenntartott területeket.

Keramikusaink is tobzódva élvezték a lehetőséget, hogy „absztrakt” formákat és szinkompozíciókat állíthattak össze, miközben festő- vagy szobrászkollégáiknak a nyála csurgott. A kerámia azonban nem festészet és nem szobrászat – a színes farsangnak most jött el a bőjtje. Ma-napság, amikor az egész nonfigurativitás másodrendűvé vált az újabb figurális törekvések, vagy az újabb konkrét formálás hulláma mellett, a keramikusok is úgy érezhetik magukat, mint akik törököt fogtak. Övék az „absztrakt művészet” világa, de éppen emiatt nem tudnak továbblépni valami értelmes, komoly művészség felé.

A pécsi kerámiabiennálé tehát legyen figyelmeztetés...

Jelenkor 1968/11

Hárs Éva: Az I. Országos Kerámia Biennálé Pécsen

... Véletlen, hogy a mai hazai kerámiaművészet első országos pécsi seregszemléje egybevágnak a Zsolnay-kerámia százéves jubileumával, a hagyományait felélesztő, nagymúltú Pécsi Porcelángyár ünnepélyesorozatával. – De épp e hagyományokat figyelembe véve, nem véletlen, hogy ez a város fogadja otthonába, vendégszeretetébe a mai élő kerámia legkiválóbb képviselőit. Az a kutató, kísérletező kedv, újat akarás, amely Zsolnay Vilmos nagyszerű munkásságát jellemezte, az az igény, amely az európai korszerűsége és a hazai népi hagyomány megmentésére egyaránt ügyelt – valahol tovább él a mai kerámiában és éppen ez az első Biennálé bontakoztatja ki kendőzetlen, teljes valóságában...

Művészet 1969/2

Molnár László: Az első pécsi kerámia biennálé

... Az I. Országos Kerámia Biennálé azzal a célkitűzéssel jött létre és gyűjtötte maga köré a gyári és műtermi keramikusokat, hogy időről időre számon kérje az alkotóktól legújabb eredményeiket és azokat a közönség elé tárja...

... A kétszázötvenedik bemutató lehetőség – a gyorsuló életet, a változó világ jelenségeit a nemes anyag sajátos eszközeivel való érzékeltetésre. Ez az idő szükségessé teszi a tapasztalatok értékeléséhez, kísérletek elvégzéséhez, újabb, érleltebb alkotások létrehozásához.

... – Az alkotói szabadság széles körű és pozitív értelmezésű. Az anyagok sokfélesége együttesen már magához mérten is kifejezője napjaink gazdagodó művészeti arculatának. A gyárak tervezői és a műtermekben alkotó keramikusok nézőpontjainak közeledése ismételtelen újabb eredményeket létrehozó időszak kezdetét jelentik. Korunkban egyre nagyobb szerepet kap az épületkerámia, a külső és belső építészeti felületek burkolásában. Konkrét megbízások, adott témák, bármennyire is furcsán hangzik, a szabad alkotás és kifejezés lehetőségeit biztosítják a művészek számára...

... Az építészeti felületeken alkalmazható burkolatok egy csoportja más oldalról közelíti meg a korszerűséget...

... A bizonyos matematikai rendszert követő, de ugyanakkor teljesen kötetlenül, szabadon egymás mellé helyezett modulok, vagy idomok – csak első próbálkozásként fogadhatók el. A figurális és modul-rendszerű kompozíciók között az utóbbit, bármennyire is korszerűnek ható, inkább a konformizmus, mint a humanizmus jellemzi, s mint ilyen, nem lehet a valóság tükrözője, mélyebb társadalmi összefüggések állapotának kifejezője...

... Mint a tárlat leggazdagabb és legsokoldalúbb része, a közvetlen használatra és környezetdíszítésre szolgáló tárgyak csoportja fejezi ki összességében is azt a haladó és magasszintű népi kultúrához való tartozást, amely a fejlődés biztatóbb jeleit mutatja. Az elmúlt több mint húsz esztendő alatt éppen a keramikusok ilyen irányú útkeresése és kísérletezése során vallott kisebb-nagyobb kudarcok, kifejezésbeli zsákutcák után a helyes értelmezés és korszerű formai megfogalmazás gazdag lehetőségei bontakoznak ki ez alkalommal egyre erőteljesebben...

... Első tekintetre modernnek ható a nagyobb méretű, de ugyancsak az ember közvetlen környezetében alkalmazható, többnyire samottból készített vázák és edények csoportja. A közelebbi vizsgálódáskor azonban a forma és az anyag, a mázdíszítmény egyhangúsága érzékelhető. A kerámia sok ezer éves történetének útjelzői a vázák, vázaedények, terrakottaplasztikák és burkolatok. Ez alkalommal a figurális plasztikus, vagy reliefszerű kompozíciókkal szemben a korongolt vagy fölrakott edények, tálak, vázák bizonyos alkotói érdektelenségről tanúskodnak, mind a forma, mind a máz díszítésénél. Öröndetes ugyanakkor, hogy az előző években uralkodó „amorfi” tömegű edények alig szerepelnek. Sajnálatos, hogy napjainkban a keramikusok nem helyeznek súlyt a korongolt edénytestek harmónikus arányaiban rejlő nagyszerű lehetőségek fokozottabb kiaknázására.

A műtermi kerámia, amely magán viseli alkotójának keznyomát, kétséget kizáróan különbözik azon csoporttól, amelynél az alkotó csak tervet, modellt készít, és a gyár névtelen munkásai és a gépek hozzák létre a tárgyak sorozatát. A kisebb porcelán készletek (...) és kerámia étkezési edények (...) anyaguk különbözőségétől függetlenül is a biennálé egyhangúbb, szegényesebb csoportját képezik. Érthetően, hogy miért nem kerültek bemutatásra a porcelánon és vörösgyagon kívül más kerámia anyagok. Miért nem hatott termékenyítőleg az évszázados hazai és európai edénykultúra ebben az esetben, a különben tehetséges alkotók munkájára? A válasz a korlátozott lehetőségek miatt, csak nagy vonalakban fogalmazható meg, de éppen a tárlat anyagával kapcsolatban eddig nem érintett kérdés, az előképhez való kapcsolat *dezaktivizáló* hatása adhat magyarázatot és feleletet. Az épületplasztikák, a nagyobb méretű térplasztikák, az intimebb kompozíciók létrejötténél alapvető meghatározó az anyaggal kapcsolatos élmény és az alkotó által kiaknázható lehetőség. Az edényeknél éppen a lehetőség, az élmény és az átélés az ami hiányzik. A reprodukció csak előkép így, a szentvelenség és felületesség uralkodik, olyan egyhangúság a formák alakításában, amely végső soron jellegtelen szürkéséghez vezet.

II. 1970.

Művészet 1971/2

Cs. É. (Csenkey Éva): II. Országos Kerámia Biennálé

... Kerámiaművészetünk a legutóbbi két évtizedben reneszánszát élte. Az ipar, az építészet, belsőépítészet és lakáskultúra egyaránt ösztönözte és hasznosította technológiai művészeti eredményeit. Sőt a használati tárgyak körét, alkalmazott művészeti voltát túllépve, önálló gondolati tartalmú, differenciált mondanivalójú alkotások kifejező eszköze lett.

A specializálódott igény által kibővült, rendkívül változatos kerámiaművéségünk láttán zavartan tehetjük fel a kérdést. Mivel a kézművésesség, a képzőművészet és az ipari formatervezés területén egyaránt jelentkezik a kerámia, a gyűjtőfogalom csak a technológiai és az alapanyag azonosságra vonatkozik, vagy a kerámia egy önálló műfajt is jelöl? Akkor pedig melyek a műfaj új határai?

A feladatok és eredmények elmélyültebb felmérésére, tisztázására és összehasonlítására akart lehetőséget adni a rendezési elv, amikor lecsúszítva, csak az építészeti kerámiát a nagyméretű kerámiaplasztikát és az úgynevezett díszkerámiát választotta a biennálé témájául. A szándék helyesnek látszott, azonban az eredmény nem teljesen kielégítő. Az öröndetesen újonnan jelentkezőkön kívül (Gorka Géza, Bod Éva stb.) sok keramikus egyáltalán nem vett részt a mostani biennálén, sok pedig nem adta művészetének legújabb vagy legérettebb alkotásait, csupán megbízható színvonalának névjegyét. A külföldi biennálékon való bemutatkozás nagyobb lehetősége tűnt csábítóknak, vagy az ideai számos kiállításra való felkészülés vette el a mindennapi munka mellett erejüket? Ezért fontos hangsúlyozni, hogy egyáltalán nem a gyári „tervezők” és az egyéni keramikus „művészek” szelektálását, elválasztását célozta ez a programszűkítés. Ellenkezőleg, a biennálé eredeti célkitűzésének megfelelően, a lehetőségeikben egy-egy területhez láncolt keramikus közös fórumának szerepét kívánja továbbra is betölteni.

Ha a biennálé teljes képet nem is tudott adni választott tárgykörében, de a legfrissebb törekvésekre jellemzőt igen.

Az építészeti kerámia különböző útjait a lehetőségekhez képest, híven jelezte ez a kiállítás. A modern építészet, a funkcionalizmus puritán hulláma kivételével, kezdettől befogadta az olyan díszítést, amely az architektúra hangsúlyos egységeit kiemeli, amelynek megoldásai ugyanabból a forrásból származnak, mint az építészet. Az utóbbi évtizedekben pedig csak fokozódott az igény az egyhangúságot feloldó „plasztikai szépségek” iránt.

Az első biennálé alkalmával bemutatott kezdeményezésüket közös munkával kiteljesítve, a tervező művészek fiatal csoportja egyedileg mintázott, de sokszorosítás útján nagy tömegben előállítható, a feladathoz igazodva variálható elemekből alakított ki burkolattípust...

Amilyen felfedezést jelentett a keramikus művészek számára a hagyományos iparművészet határterületén levő murális kerámia, olyan izgalmas lehetőségekben gazdagnak tűnt Schrammel és több fiatal számára a kerámia alapanyagának és technológiájának felhasználása képzőművészeti problémák kifejezésére...

III. 1972.

Dunántúli Napló, 1972. szeptember 10.

B. Pilaszanovich Irén: A III. országos kerámia biennálé

... Egy országos kiállítás akkor mondható jónak, ha keresztmetszetét tudja adni az élő művészetnek és el is tudja hitetni a kiállítás látogatóival, hogy ez a mai magyar kerámia. Az már a rendező feladata, hogy az ágazaton belüli törekvéseket kellő jártassággal kitapintsa és megközelítő biztonsággal elkülönítse egymástól – helyet adva tradícióknak és új törekvéseknek egyaránt.

A rendezők egyre biztosabb kézzel állítják össze a biennálékon bemutatásra kerülő anyagot. A módszeres tervezés, átgondolt szelektálással párosul. A rendezők erénye az is, hogy nem kötött programmal, vagy kiemelt feladattal akarták a kiállítás egységét biztosítani, hanem a használhatóság – mint egyetlen értelmes és létező kritérium – volt mérce. Ám mégse ringassuk magunkat illúziókba!

A kiállítás ünnepi alkalom – nem a valóságos élet forgataga. El kell gondolkodnunk azon, hogy miért csak a rendező jóvoltából láthatunk már évek óta falburkolatot a kiállító termekben? Lehet-e tiszta szívvel örülni a törekvések kiállításokon való szereplésének? És a szűk kiállító helyiséget is joggal feszíti szét egyik-másik térplasztika természetes környezetet követelve magának... Ne hagyjuk magunkat becsapni! Az első meglegedett, szemet gyönyörködtető pillanatok után szembe kell nézni a tényekkel. A kerámia ósidők óta funkcionál. Alkalmazása igen sokrétű volt, ahogy a katalógus előszó is érinti. A görög amphorát tárolásra használták, nem kiállításra szánták. És az Istár-kapu sem Berlinben készült, kíváncsi turistáknak.

A kerámia felhasználhatósága nem elegendő, hacsak kiállításon érvényesül, igazi, élő alkalmasságot – a rendező minden szándéka ellenére – a kiállítás nem bizonyíthatja. Felhívja azonban a figyelmet valamire. A jó alkotások kényszerítő erővel igénylik valóságos, értelmes helyük megteremtését. És a kiállítás azt is bizonyítja, hogy a kerámia használati és díszítő funkciója elválaszthatatlan. Mindig szükségük lesz intim kapcsolható tárgyra a monumentális élmények mellett. A falburkolat ugyanolyan fontos számunkra mint a jó edény, s egy jó térplasztika miért ne tűrné az amúgy is zárt teret igénylő enteriőr kerámiát...

Úgy érezzük, hogy a most megrendezett III. országos kerámia biennálé az eddigiek közül a legsikerültebb. De ennek a kiállításnak leginkább akkor lehet sikere, ha a kiállított kerámia egyszer igazán helyére kerül.

Jelenkor, 1972/10

Romváry Ferenc: A III. Országos Kerámia Biennálé Pécsen

Szeptemberben a pécsi sétaterén, a Tudomány és Technika Házával szemben szokatlan látványosság fogadta a járókelőket. A III. Országos Kerámia Biennálé szabadban elhelyezett kiállítási tárgyai, térplasztikák. Természeti formákat idéznek fel és természeti környezetet feltéte-

leznek. Pázmándi Antalé az egyik szabálytalan, lapított tömegű test, erőteljes átlós bemetszésekkel, kétoldalt szabdalt formációkkal gazdagítva. Ritmus és harmónia, egyúttal belső feszítőerő jellemzi. A másik Ortutay Tamás munkája, két egymásba simuló spirálforma. A spirál az anyagot gyurmázással alakító kéz nyoma, de méretekben felnagyítva, hatalmasra felfokozva. A művesség legősibb fogása, a kezdet, az anyag megmunkálási lehetőségének első fázisát megörökítő mozzanat immáron szoborra véglegesült monumentuma.

A modern kerámia állandó megújulásának egyik lehetséges útja: visszanyúlni az eredethez, végigjárva az alkotó folyamat mechanizmusának útját. Szakítani a konvencióvá merevedett eredményekkel, az anyag belső törvényszerűségeit érvényre juttató spontán alakítókézség szabadító erejét felhasználva. Az emberkézzel „nyomjelzett” anyag tűzben nyert végső formája a kísérletező folyamat szerves része. Schrammel Imre és Anders Liljefors neve fémjelzi nálunk ezt a forrásokhoz visszanyúló művészi magatartást.

Ötvenheten állították ki a Pécsen harmadizben megrendezésre kerülő kerámia seregszemlén. A legtöbben az előző két alkalommal is a résztvevők közt voltak, és egy-két kivételtől eltekintve a legjobb keramikusok most is éltek a kiállítás lehetőségével. A kiírás szellemének megfelelően csak az elmúlt években készült alkotások szerepelhettek. Az már előjáróban is megállapítható, hogy a biennálé összképe a mai magyar kerámia jelen állapotát híven tükrözi...

IV. 1975.

Dunántúli Napló, 1975. október 5.

Aknai Tamás: Új lehetőségeket csillantott fel, új gondokkal szembesít...

A IV. országos kerámia biennálé

Nem kevés büszkeséggel töltheti el a Janus Pannonius Múzeum munkatársait az a tudat, hogy a váltakozva megrendezett kisplasztikai és kerámia-biennálék felépítését, lebonyolítási rendjét a nemzetközi kisplasztikai biennálén is bevezették. Vállalkozások intézményes keretei most is biztosították a használati kerámia, díszkerámia és kerámiaszobrászat művelői számára, a „szakma” számára, hogy országos metszetben tekinthessék át műfajukat.

Milyen következtetéseket értelt hát meg ez a IV. biennálé, milyen új lehetőségeket csillantott fel, milyen új gondokkal szembesít művészt és közönséget egyaránt? A kiállítás katalógusa nem kertel, amikor fókuszba gyűjtve közreadja a magyar kerámiaművészet kortárs teljesítményeit illető kérdéseit. Ezek között szép számmal vannak elvi, esztétikai és szakmai-technikai-funkcionális problémákat sejtető, melyeket teljes mélységükben alighanem csak a szakkritika fog elefelejtani.

Mert mihez nyújt segítséget ez az ősi eredetű művészet? Mindenekelőtt az emberi szükségletekben gyökerező, funkciók követelése és technika biztosította tárgyiaságával kialakítja (persze nem önmagában) az ember mindennapi mozgásterének, önmaga személyi és fizikai újrateljesítésének feltételeit, vagy önmagán keresztül e harmonikus viszony fogatékosságaira is felhívhatja a figyelmet. De elvont okoskodásunk magját, azt, hogy a műfajon belül valamiféle „egyenjóságú” tendenciát feltételezzünk, nyomban ellenjegyzi a kiállítás. Mert ellentmondás bőven akad, és komoly választakat vázol fel a bemutatott anyag. A mai magyar kerámiaművészet kontúrjai között avított értékek hasztalan túlélése és jövőndő alternatívák reményei is megérnek. Az ehhez hasonló nagy kiállításokat követően kollektív vitáknak kellene a tanulságokat egyértelművé tenni, s ha ez bekövetkezne, már hatalmas eredmény lenne. Személyes gyanúm azonban, hogy ez a kerámiaművészet – bizonyos alkotókat nélkülözve is – hitelesen közvetíti a mecenatúra rendszerének biztonságot adó árnyékában meghúzódó praktikus kisszerűséget, melynek – korábban – eredeti és jelentékeny alkotók is áldozatul estek. Megkésett számos, eddig meghatározónak hitt pálya kritikai felülvizsgálata. Ekkor aligha következett volna be az, hogy Csekovszky Árpád a szó szoros értelmében Christos Capralos 1965-ös szobrainak másolataival vesz részt a kiállításon, hogy Keresztvivők című szobrán nem túl szellemesen egymásnak támasztott keresztet alá Varga Imre 1968-as mártíremlékművének betonszálka alakjai masíroznak. De Németh János is keresztet mintáz Mementójának Krisztus alá, bukolikus-népies idillbe öltöztetve a Csekovszkynál erőltetett és szokványos konkrétságú, ezért tragikumától megfosztott mondanivalót.

A törekvések sokféleségében, a személyes stílusokra szakadt sokféleségben az alkalmazott iparművészet követelményei látszólag jól megérnek az úgynevezett autonóm szobrászati alkotásokkal, az aranyozott szobadisz porfogótól a monumentális plasztikáig. A szemléleti bizonytalanságot csak fokozza, hogy a műtárgy-kereskedelemben hozzáférhető használati tárgyak egyedi műtárgy-státust kapnak. Így természetesen alakítanak ki exkluzivitásuk következtében antidemokratikus fogyasztói konvenciókat, noha rendelkeznének a kollektív fogyasztás lehetőségének technológiai fedezetével...

Magyar Nemzet, 1975. október 22.

Molnár László: Országos kerámiabiennalé Pécsett

... Milyen kép tárul fel (...) a jelenlegi biennalén? A szerény részvétel ez alkalommal nem csupán a mennyiségben mutatkozik meg. Az előbbieket mindig hoztak valami kiemelkedőt, valamit, ami új és több volt annál, ami máshol látható. A biennalét készülődés előzi meg. A művészek ez a felkészülése az egészséges alkotói feszültséggel való telítődésben és nagyszerű művekben juthat kifejezésre. Nyilvánvaló, hogy a három tucatnyi jelenlegi résztvevő között is sokan ilyen módon készültek és így mérték munkájukat a korábbi tárlatokhoz, talán saját régebbi alkotásaikhoz is. Újabb oldala a kérdésnek: mások miként vélekednek? Valóban nem egy olyan alkotás található Pécsett, amelyik nem erre az alka-

lomra készült, esetleg korábban bemutatott mű változata. Igaz a biennalé szabályzata módot ad erre, de éppen a tárlat vonzóereje kívánna, hogy ezen az országos seregszemlén az új művek, az új tartalmat hordozók legyenek többségben. A művészek egy-egy művükkel lehetőségeikhez és készségükhöz mérten szerényen, akár csak centiméternyi előrehaladásról tennének bizonyosságot maguk, művésztársaik, de legfőképpen a közönség, a társadalom előtt. Talán ez az a pont, amiben szerény összképet mutat a kiállítás.

Szembetűnő továbbá a teljes tágasságban értelmezett kerámián belül a műfaji megtorpanás, a hagyományosnak tekinthető típusformák jelenléte. A porcelán edények esztendők óta csak kobalttal – mint elég intenzíven ható sötétkéssel – lehet a bemutatókra díszíteni? Már nem a művész feladata a virág elhelyezésére is alkalmas váza megalkotása? Gyümölcs vagy sütemény tárlására is alkalmas nagyobb tál, tányérok megtervezése?...

Élet és Irodalom, 1975. október

Vadas József: Sápadt kerámia

... Itt van Gádor István a magyar kerámia alapító nemzedékéből: az irányzathoz, csoportosuláshoz nem sorolható Gorka Livia: a középnemzedék, a valamivel fiatalabbak és a harmincévesek egyaránt. Az elmúlt három biennalé tizenkét díjazottjából most heten szerepelnek. De szellemével a másik öt is jelen van. Gorka Gézát, aki időközben meghalt, jól helyettesíti Gorka Livia, Kovács Margit félszeg népiességét Németh János, kedélyességét Geszler Mária idézi fel. Garányi József és Steindl Katalin inkább csak a névsorból hiányoznak, fáradó művészetükről a velük egykorúak műveiből is fogalmat alkothatunk. Önnön manírjaikat ismétlik. Horváth Lászlóért sem fáj a szívem Szekeres Károly és Minya Mária munkái láttán.

A mennyiségre sem jelentős kiállítás három helyiségből áll. A jobb szélső teremben kapnak helyet a szobrászathoz közelítő művek, a bal szélső teremben – mintegy az ellenkező végletként – a tulajdonképpen iparművészeti alkotások: az edények, tányérok, tálak. A közbeeső területet foglalták el a se nem szobrok, se nem kerámiák: azok a dekoratív célzatú plasztikák, amelyek nem vetnek fel gondolatokat és nincs használati értékük.

Sajnos a felosztás nem következetes. Nem is lehet az: a magyar kerámiában még mindig a stílus uralkodik a szemléleten. Így adódik azután, hogy Fürtös György erőszakoltan geometrizáló kétméteres Kakasa és Vértesi Nándor gyermekdeden csicsergő csőfigurái közé kívánkoztak J. Móker Zsuzsanna rokokó lendületű szabadtéri virágtartói és W. Kálmán Anikó rusztikusan bizarr térelválasztó elemei – bár a formatervezés nyomot hagyott munkáikon. Ugyanakkor a használati tárgyak közé kerültek Gádor István és Schrammel Imre térplasztikái – mert Gádor ipari elemekből építkezik és Schrammel is kézi mintázás nélkül alakítja ki szobrait. Benkő Ilona „káposztái” és Borsódy László gyűrűnek mondott kolbászai között bukkannak fel, megint csak a felszínes stílusközösség jóvoltából, Csekovszky Árpád ötletre irodalmias, formára nehézkes, megmunkálásra felületes hatású, semmitmondó, ámde első díjas „keresztjei”. Jelezve: egyelőre a jó szándékot is értékelünk kell.

A korszerű formaképzésből a legidősebb kiállító ad leckét. Gádor István mértánian száraz világa még mindig – ma is – több izgalmat kínál, mint egykori tanítványainak barokkos villódzása. Csekovszky mesterként drámáját már említettem, említhetném még a hagymák és bálványoszlopok keresztezésével foglalkozó Majoros Hédit és szomorú például Majoros Jánost, aki egyetlen négyzetméteres részleten is elhítteti: hogyan tud sok négyzetméteres felületen is enervált lenni.

E maniros szobrászatba menekült középgenerációból Schrammel Imre az egyetlen, aki legalább puritán nyelven beszél. Fegyelmezett és szüksézt. Talán túlságosan is. A biennálén még úgy látjuk: fehér porcelán oszlopai lepedőbe bújít kísértetekre emlékeztetnek, néhány utcával arébb azonban kiderül: nem is olyan szellemesek ezek a szellemek. A pécsi kisgalériában, Kígyós Sándor plasztikái ugyanis tanulságos összevetést kínálnak. Az alig ismert fiatal szobrász formát és alakítást ütköztető – paradoxonként ható – munkái legalább annyi gondolati leleményről tanúskodnak, mint Schrammel Imre nemzetközi díjakkal honorált művei.

Minya Mária, Szekeres Károly, N. Szonntag Éva étkészletei nagyszerűek – különösen az üzletek kínálatához képest. Látványuk megnyugtató, ha nem épp a magyar kerámia elmúlt másfél évtizede figyelmeztetne rá: nem minden bimbóból lesz virág.

V. 1978.

Dunántúli Napló, 1978. június 25.

Aknai Tamás: A máz alatt...

Jegyzet az V. országos kerámia biennáléről

... A malíciával vegyes bizalom furcsa képlet. Tíz éve nyugtázza a közönség és a kritika kételkedően a kiállításokon bemutatott anyagot, tíz éve fogalmaz reménnyel telve közönség és kritika, amikor a mindenkori jelenre építhető perspektívákat megrajzolja. De ebben a műfajban a „minden mozog” viszonylagossága nem kísért. Tíz éve ismerős nevek, tíz év óta ismerős művek várnak a kiállítóteremben. Ha van valamilyen új kezdeményezés, valami más, az a kiállítótermen kívül, a partvonalon kívül kap helyet. Az unalom nem riogatja magát ellenpontokkal. Tíz év alatt feldolgozta magát a magyar kerámiaművészet és konzervatívává vált. Az a tény pedig, hogy a szakma perifériája javasolja a nyilvánvalóan tendenciózusan kockázatvállaló, kísérletező – vagyis a műfaj önfenntartását belülről biztosító – alkotókat, ez a tény dogmatizmusról árulkodik. És a konzervativizmus dogmákkal karöltve a művészetben sem csekély veszély. A dokumentumok a magyar kerámiaművészet kontúrjait megtehető biztonsággal segítik megrajzolni. E kontúrokat meg-megbontja egy-egy viszonylag későn felismert jelentőségű egyéni vállalkozás, erősen csillapított rezgésszámú utóhatással.

Kisszámú „kitöréstől” eltekintve alig találkozunk olyan felfogással, mely a „szakmán belülről” kísérelt meg integrálódni a kortárság összetett élményét másképpen közvetítő, a művészi „hogyanban” különböző álláspontokhoz. Akik bátrak voltak ehhez, azoknak „kerámiája” a magyar művészet elmúlt tíz évében nemcsak „kerámiaként” van jelen. Tudjuk, mondjuk, hogy a kerámia évezredek óta követi az embert. Tudjuk, hogy a használati értékek kultusza nem idegen a kereskedelemre való beállítástól. De tudjuk azt is, hogy a kereskedelemre való beállítódás milyen drasztikusan zúzza szét az önzetlen cselekvés pályáit. A kereskedelemre való beállítódás szükségszerűen bekövetkezik a fogyasztási karakterű műtárgyak termelésénél, ez a beállítódás a divattal karöltve fennmaradásának alapja is. Akkor azonban, ha valamelyik feltétel hiányzik, egyensúlyzavarok lépnek fel, melyeken ha nem lehet változtatni, palástolni kell. Az ipari-technológiai háttér hiányában a szép és hasznos tárgyak (szép, mert hasznos), csak „szépek” lehetnek. A kávékészlet is individuális jelenség lesz mint egy festmény vagy szobor. Ezt a helyzetet megerősítik a képcsarnok-boltok, ahol egy állólámpa ugyanannyiba kerül, mint egy festmény. A kerámiaművészet az egyedi tárgyak kultuszában megrögződve alig figyel szociális felelősségre, alig ügyel igazán jelentőségét veszített jelenére. Az esetek többségében technológiai igénytelenséget „anyagmágiával” palástoló megoldásokkal találkozunk, alakítgatással, díszítgetéssel, mesélgető valóságimitációval – az unalmas, begyakorolt konvencióval.

Az idei beinnalét elöntötték a díszműtárgyak, kisméretű plasztikai és technikai közhelyeket szemléltető művek. Vannak porcelán-nippek, vázák vázácskák, ki tudja mire való „faliképek” alig értelmes lógócák, életveszélyes kerti plasztikák (mert összedől, mert hegyes...). Nincsenek színek, minden szürke és rusztikus, még akkor is, ha finomnak és színesnek kellene lennie. És váza váza hátán. Faburkolat, ami nem burkol falat, de „szép”...

Magyar Nemzet, 1978. július 6.

Molnár László: Küzdelem az anyaggal és a formával
Kerámia biennálé Pécsen

... A korábban rendezett pécsi tárlatok már jelzői voltak a haladás irányának. Most a kiállításon szereplő művészek alkotásai a közös küzdelem sikeréről számolnak be. Az eredmény ugyanis egy új kerámiai stílus lett, melynek egyéni változatai anyagok sokaságát vonultatják fel a vörösré égő fazekasanyagtól a rusztikus felületű samotton és pirográniton át a porcelán különböző fajtáiig, a változatos, színes majolikákig: s a formák számos változatát produkálják a térplasztikáktól és domborművektől a különféle kispasztikai kompozíciókon át a falitálalagig s a különféle használati edényekig.

A munkák különböző természetű csoportjáról szólva sikeres küzdelemről elsősorban azoknak dolgait tudósítanak, akik az anyag és a forma szintézisének megteremtésére törekuszenek. Körükből kiemelten P. Benkő Ilona, Csekovszky Árpád, Janáky Viktor, Ortutay Tamás és Szeke-

res Károly neve és munkássága kínálkozik említésre. Az ő kompozícióiban együttesen van jelen az ősi anyag, az égetett föld és a megformált elem törvényszerűségeit mutató korszerű felület. Formáik jelentése épp ebben a szintézisben válik a magas szintű felkészültség kifejezőjévé. Külön öröndetes, hogy e körben a fiatalabbak és a tapasztalatokban gazdagabb idősebbek művei azonos alkotó szemléletről tanúskodnak, és eredményeik is egyenértékűek.

Velük ellentétben ezúttal szerényebben jelentkeznek a pécsi fórumon az iparban dolgozó tervező-keramikuskok. Anyaguk értéke most is vitathatatlan, elégedettséggel mégsem lehet szólni róluk. Bizton állítható ugyanis – hiszen ők maguk jogosítanak föl a megállapításra munkásságukkal –, hogy a finomkerámiai ipar tervezői többre képesek, színesebb, változatosabb edények tervezésére alkalmasak és hivatottak, mint amivel mostani műveikben megismertettek...

... A különféle asztali edények és készletek (...) szerényebb fokúnak mutatják megformálójuk képességét a valóságosnál s nem használják ki a már most is meglevő gyártási lehetőségeket sem...

VI. 1980.

Dunántúli Napló, 1980. július 27.

Romváry Ferenc: Kerámiaművészetünk mai helyzete
Jegyzetek a VI. országos kerámia-
biennáléről

... rendhagyó módon már előljáróban leszögezhetjük, hogy végül is beért az évtizedes munka és sok-sok fáradozás. A rendezőszervek kitaró és szívósságot igénylő ügyeszeretetének – melyet elsődlegesen a modern magyar kerámia együttes bemutatására irányuló szándék vezérelt –, valamint az alkotóműhelyekben kiteljesült művészi programoknak együttes eredménye ez a jól sikerült kiállítás. Elmondható az is, sommásan, hogy a keramikuskok országos seregszemléje átfogó képet nyújt a szakma egészéről. Egyértelműen, tisztán és világosan mutatja be mai kerámiaművészetünket, annak számos árnyalatát, fő irányait, hullámhegyeit és hullámvölgyeit egyaránt. Vagyis híven tükrözi a jelen helyzetet.

Az elmúlt évek során számos bírálat érte a keramikuskokat. Ez egyenesen abból eredeztetett, hogy a ténylegesen megcsontosodott hazai helyzetet általánosítva csak a felszíni jelenségek váltak kitapinthatóvá. Tény és való, az ismert művészek közül sokan megrekedtek fejlődésükben, „manirossá” váltak. Közben azonban felnőtt egy friss szemléletű újabb nemzedék. Vállvetve a megújulni kész középgenerációval ez az új had jelentős alkotóműhelyeket alakított ki, izgalmas kísérletezésekbe fogott és közös erőfeszítésük eredményeként megváltoztatták a mai kerámia egész arculatát. Ezt a frontátörést tükrözi ez a kiállítás.

Nemzetközi díjak egész sora jelzi közben megújhódott kerámiaművészetünk külföldi elismerését. Schrammel Imre: Sopot, 1969; Vallauris, 1971; Calgary, 1973; Faenza, 1974; Csekovszky Árpád: Vallauris, 1970 és 1974; Janáky Viktor: Vallauris, 1972, 1974, 1976; Ortutay Tamás: Faenza, 1972 és 1973; Polgár Ildikó: Faenza, 1978; Orbán Katalin, Faenza, 1979. A mostani első díjas Benkő Ilona az idén Faenzában is nagydíjat kapott, a különdíjas Szekeres Károly pedig Vallaurisban aranyérmert. A rangos díjak láttán már-már azt hinnők, minden rendben van a mai magyar kerámiában. Ez részben igaz is. Megállapítható – ez a kiállítás is igazolja az állítást –, hogy az időleges megtorpanás után újra egy felfelé ívelő szakasz következik. A keramikuskok tehetségét és lelkesedését ismerve ez nem tűnik véletlenszerűnek, sem pedig időlegesnek. Érvényesülnek azonban negatív tendenciák is, vannak olyan visszahúzó erők, nemegyszer éppen a szakmai vezetés befolyásával felerősödve, melyek késleltetik a tehetségek kibontakozását, akadályozzák érvényesülésüket. Még magát a biennálé létjogosultságát is megkérdőjelezték egyesek a közismert – s azóta szerencsésen megoldódott – pécsi teremgondok ürügyén. A helyi (pécsi) szervezésű biennálét el akarták sorvasztani, más városokba áttelepíteni... A rendezőszervek akaratán azonban megbukott ez a szándék, mert még a múlt évben indított kecskeméti ipari kerámia- és üvegbiennálé sem tudta jelentősen megosztani az erőket. A kerámia egészének lehető legteljesebb bemutatása erős érvnek bizonyult. A műfaj mesterkélte és erőltetett megosztása semmiképpen sem indokolt, ugyanis egyértelmű, hogy nem szolgálhat jó célokat. (Legfeljebb újabb díjak kifizetésére teremt lehetőséget. A sokféle díj azonban értelemszerűen csak devalvál, nem igazi lendítőerő.)...

Élet és Irodalom, 1980. augusztus 16.

Vadas József: Nyomok nyomán

... Hozzászoktunk ahhoz (s a megszokás nagy dolog, különösen, ha évezredekről van szó), hogy a kerámia szinte mindig edény. Köcsög, tál, tányér. És csak nagyritkán faldisz vagy falburkolat. Amint a modern technika segítségével lazítunk ezen a szokáson, mindjárt meglepő eredményt kapunk. Meglepetésünkben pedig azt hisszük, hogy felfedezés birtokába jutottunk. Ezért gondoljuk műalkotásnak Polgár Ildikó nagy leleménnyel összeállított csendéleteit, amelyek alkotója kivételes bravúrral mintáz colás üveget, abroszt, gyümölcsöt – kerámiából. Művei ugyanis legfeljebb tetszetős tárgymontázsok.

Nem vitás, a biennálé nyert azzal, hogy tisztázódott a profilja. Az egyseges anyag világosan jelzi a törekvéseket. De a profil tisztázódásából még nem következik, hogy a magyar kerámia meg is találta volna a lehetőségeit. Ellenkezőleg: most látszik igazán, milyen nagy fába vágta a fejszéjét. Az elmúlt években eltépte a köldökszínort, amely az iparművészethez kötötte. Most tehát szembe kell néznie a képzőművészet összes nehézségével. A stílusbősséggel, amely nem annyira segíti, mint inkább zavarba hozza a pályakezdő és még tapasztalatlan művészt, azután azzal a funkcióváltással, amely az elmúlt száz esztendőben gyakran kétségessé tette a képzőművészet helyét és szerepét az életünkben. Végül, de nem utolsósorban ennek a képzőművészetté vált kerámiának egy mind bonyolultabb jelen között kell megtalálnia önmagát.

Egyelőre még csak tapogatódzásokról beszélhetünk. Első lépésekről, amilyen Schrammel Imre Lányom című műve. Ez voltaképpen csak egy süppedés, amely a Holdra először lépő vagy a lányomában mint tükörben először önmagára ismerő ember tetteire emlékezik. És amely arra hívja fel a figyelmet: vigyázzunk, mindig nyomot hagyunk magunk után. E földre tett samott pusztán nyomat: az erkölcsi következtetést nem annyira a mű sugallja, inkább a néző teszi hozzá. Mint ahogy a nézőnek kell a többi mű eszmeiségét is megfogalmaznia. Keramikusaink ma még elsősorban az anyag megmunkálásában jeleskednek, azt mutatják be, mire képes a nyomot hagyó láb, a morzsoló kéz, a zúzó kalapács, hogyan préselődnek össze vagy terjeszkednek ki az idomok. Mindezt fantáziával teszik, gyakran eleganciával, olykor virtuózan. Úgy-hogy bizakodhatunk.

VII.

Népszabadság, 1982. szeptember 17.

Rózsa Gyula: Hova tegyük a kerámiát?

A hetedik országos biennálé Pécsen

... egy ilyen biennálé a múzeumok, a közgyűjtemények kiállítása kell hogy legyen. A megkötetlen kezű művészet ajánlatsorozata olyan kísérletekből és eredményekből, amelyek köznapokat termékenyíthetnek meg, miközben maguk nem élnek meg a múzeumok köznapok fölötti levegője nélkül. Ám ehhez múzeumi minőség kívánatos. Múzeumot indokol és múzeumi érdeklődést érdemel például Szalai László első díjas porcelán Törése, Schrammel Imre samottba égett Madár-sorozata, és az ugyancsak méltán díjazott Fusz György fájdalmas három kerámiaportréja. Az egyik fél méternél nagyobb porcelántömb, a másik samott-teste a hatvan centimétert is meghaladja s a harmadik olyan méretű mellszobor, ahol polgári környezetben nehezen volna elképzelhető – de nem ez az érdemük. Szalai megtévesztőn márványhatású törött tömbje szellemi eseményre tudja fokozni a technikai bravúrt, Schrammel ismét a megsemmisítő és megtisztító, tragikus tüzet tartja izzón a hűlt kerámiában, a mindössze huszonhét éves Fusz pedig egy drámai és hagyományos portrészobrával tudott belevonni, megőrizni és hitelessé tenni a samottos agyag világába és világában.

Ne feszegessük most milyen szellemi-szakmai folyamatok következménye, hogy a jelen kerámiája az anyagszerűtlenség diadalával, az anyag által kifejezett brutalitással s a már oly sokszor megtagadott szobrászkodással jut ismét szakmai csúcspontokra. Nem vagyunk olyan előnyös helyzetben, hogy ezeket a meglehetősen tartós, objektíve létező törekvéseket éppen néhány, a maga módján kiteljesedő erős mű láttán firtassuk. Elmélkednünk azokról a tárgyakról kell, amelyek ezt a vállalat sem teljesítik, de minden jel szerint ugyancsak múzeumi védelemre számíthatnak. Mi másra készült volna a seregnyi, hasadtra égetett nyers, de oly egyhangúan durváskodó kerámia, a nem kevésbé túlméretezett, titokzatoskodó, de valójában már rég semmit nem mondó ösművészet-utánc, és az immáron örökéletnek tetsző, kimúlásra is megújulásra is erőltet magyarázó kerámiai álkonstruktivizmus? (...)

Nem szolgált nagyobb vigaszt a képzőművészeti kerámia elmélete és gyakorlata sem. Függetlenül a műfajok összesződését tanító elmélet általános érvényétől és korától, a gyakorlat itt Pécsen jobbra képzőművészkedést mutat. Azt, hogy a saját funkciójáról lemondó kerámia az igazi kísérletekről lemondó művészet nem képzőművész feladatokat tölt be másra, hanem jobbra csak utánozni jár a képzőművészet nyomaiba. És bizony csupán minőség és önkritika (meg zsűri) kérdése, hogy például a pop art ihlette kerámiák között található szabatos, fegyelmezett, korrekt munka (Albrecht Júlia), de több a más művészeteket (sőt más kerámiaművészeket) utánzó mechanikus samott- és porcelánnaturalizmus, s van – szerencsére ez is kevesebb – olyan ötletelen, mértéket veszített igyekezet is, amely nem csupán szellemileg, hanem mesterségbelileg is alkalmatlannak bizonyul az utánzó verizmusra (Pázmándi Antal).

... természetesen az üvegnaturalizmust leutánzó kerámianaturalizmusok meg a technikai megoldatlanságok terjednek a kamaraméret fölé. A múzeumméretig. De ahelyett, hogy hosszan számolgatnánk, hetvenegy kiállító és több mint kétszáz mű közül a legoptimálisabb esetben is mennyi kerülhetne közgyűjteménybe, s ahelyett, hogy a kerámia konkrettségétől eltávolodva most vizsgálgatnánk az általános múzeumba igyekező erkölcsiségét, meg azt, jót tesz-e az esztétikai minőségnek, ha művészetek és műfajok sora, kimondva-kimondatlanul egyenest az örökkévalóságba igyekszik – figyeljünk a válaszaló művekre. Azokra, amelyek nem állítanak Pécsen olyan kérdést elé, hogy hová tegyük a környezetünkben el nem férő, de képzőművészetnek elégtelen, ám kísérletnek is szerény eredményű kerámiát.

Kritika, 1982/11

P. Szűcs Julianna: VII. Országos Kerámia Biennálé, Pécs

... A kerámia immár a textilhez, az ötvösséghez, sőt lassanként az üveghez és a zománchoz hasonlóan, nem korrekt csoportosítási módszer. Ha a pécsi biennálé lemondott – és a katalógus okos bevezetőjéből következtetve le kellett, hogy mondjon – a hétköznapi használati tárgyak bemutatásáról, akkor többé semmi sem indokolja, hogy bizonyos műtárgyak ne a szobrászat kategóriájában tárgyalassanak. Abban a szobrászatban, amely integrálhatja a műanyagból, zsinemből, csavarokból készített plasztikai ötleteket, de – szervezeti megfontolásból – nem integrálhatja az egykori „artimorik” egykori anyagából készült műveket.

Talán még akkor sem, ha azok oly finom megmunkálásúak, mint Szalai László természetes törést és mintázott hullámfodrot kétértelműen összekapcsoló porcelán darabjai; vagy ha azok oly érzékenyen mintáztak, mint Fusz György elszenesedett, szomorú gesztusú figurái. Vagy ha azok oly fegyelmezetten követik a struktúrák eleven ritmusát, mint Tóvölgyi Katalin kekes-barnás raszterre épített reliefjei, R. Füzési Zsuzsanna gömbölyded formákból építkező kompozíciói, avagy a konyhákész termékektől megszabaduló Orbán Katalin rajzos murálisai. (...)

Jelenkor, 1982/12

Láncz Sándor: Képzőművészeti krónika

... nem egy ok vezetett oda, hogy keramikusaink nagyrésze a kisplasztika birodalmában keresi a maga művészi boldogulását – ennek elemzése ezúttal messzire vezetne –, de talán nem túlzok, ha azt mondom, hogy az egyik – s talán döntő – tényező Schrammel Imre munkásságában keresendő. Schrammel munkálkodása, alkotói szemlélete, s nem utolsósorban személyisége katalizátorként hatott a pályatársak között, s korántsem véletlen, hogy nem csupán a keramikusoknak, de egész képzőművészeti életünknek vezető egyéniségévé nőtte ki magát. (...)

A kiállításon szembevetendő, hogy a kerámia önállóságáért folyó harc, mely előbb a mélyen beidegződött konvenciók, tartalmi és formai behatároltságok ellen folyt, a megoldásokkal indult, tovább folytatódik az egyéni utak kimunkálásával s az új tartalom kifejezéséhez szükséges formai-technikai lehetőségeknek az egyéni kutatásával. Ez okozza, hogy a kiállítás egészének a hangja friss, egésze vonzó és örvendetes. Fiatal művészek sora érett be vagy kezd beérni, a keramikusok új nemzedéke, s ez azt is igazolja; nem volt véletlen, hogy a magyar kerámia ezidén – a japánok társaságában – Faenzában, a keramikusok fellegvárában önálló mustrára kapott lehetőséget, s nem véletlen az sem, hogy a Nemzetközi Kerámia Akadémia nálunk ülésezett, hogy nyolc magyart válasszon ezúttal tagjai közé, s tagjainak elismerő vélekedését a látottak fölött nem a pusztá udvariasság diktálta. Kétségtelen, hogy még nem mindegyik fiatal bírja az iramot, hogy épp a megújulásra való törekvés egyeseinél epigonizmussal párosul (talán a legszembevetőbb Albrecht Júlia Schaár Erzsébethez, Tóvölgyi Katalin Bridget Rileyhez kapcsolódása), de ez is a fejlődés velejárója.

VIII. 1984.

Dunántúli Napló, 1984. szeptember 8.

Várkonyi György: VIII. Országos Kerámia Biennálé

... Egy a magyar kézműves kerámia arculatát, s a tiz-tizenöt évvel korábbi biennálék összképét meghatározó „évjárat” szinte generációs teljességgel hiányzik, s a tapasztalat azt mutatja, hogy a jó művészet és az üzlet csak egészen kivételes esetekben fér össze egymással. Az élő művészet véraramából, ösztönző versenyéből pedig nem lehet sokáig büntetlenül dezertálni. E kör hiánya így feltehetően nem befolyásolta hátrányosan a kiállítás színvonalát. Sajnálatosabb viszont néhány csakugyan eredeti, friss szellemű művész – Pagony Rita, Polgár Ildikó – távollmaradása, s egy-két hozzájuk hasonló jelentőségű alkotó szereplése – több éve ismert, „bajáratott” munkákkal. Meginkább fájdalmas a szakma egy egész ágának, a gyári termelésre szánt kerámiának, a készleteknek, az igazi designer teljesítményeknek hiánya. Erről persze egy évvel ezelőtti döntés tehet, amely fórumában értelmetlenül elkülönítette a szemlékben és mesterségben örökre szétválaszthatatlant, a kézműves és a formatervezett, sorozatgyártott kerámiát.

A sors ironiája és a magyar ipari technológia kikerülhetetlen csapdája,

hogy a szépreményű és imigyen szeparált ipari kerámia független kiállításai nem adnak számot érdemi fejlődésről, míg a korán elparentált kézművészet szigorú technológiai meghatározottsága, anyagbeli kötöttségei ellenére rugalmasabban, érzékenyebben reagál a kortárs művészet legújabb tendenciáira, mint akár a „grand art” bármely hagyományos műfaja. (A magyar textilművészetben egyébként hasonló helyzet figyelhető meg. (...))

Élet és irodalom, 1984. október 12.

Vadas József: Semmi sem tökéletes

... A nemzetközi biennálék látogatói a megmondható: külföldön együtt szerepelnek a tárgytervezői és a szobrász keramikusok. Nálunk elvált egymástól ez a két tábor. Nem személyileg, tegyük hozzá, hiszen a designerként a legjobbak közé tartozó Horváth László, Szekeres Károly, Ambrus Éva plasztikákkal szerepel a pécsi kiállításon. A fórumok programja tisztázódott. Amikor Kecskeméten a tárgykultúra nevében útjára indította a szilikátriennalét, Pécs magától értetődően lett annak a másik kerámiának a seregszemléje, ahol nem a használati érték és a funkció, hanem a művészi megjelenítés a döntő. Akad ugyan néhány művész, aki nem törődik a műfaji határokkal, s jó érzés látni, hogy a szervezők sem tulajdonítanak neki a kelletnél nagyobb jelentőséget. (...) a többség fegyelmezett lévén, plasztikákat küldött. Ezáltal lett szokatlanul egységes az anyag.

A magyarországi biennálék látogatói a megmondható: idehaza még mindig öszznépi multságként értelmezzük az efféle rendezvényeket. Minden lehetséges módon szorgalmazzuk, hogy aki csak él és mozog, az vegyen részt rajtuk. A kampányban – önkritikusan be kell látnom – a kritika ludas, a hiányzókról rendre szemrehányóan közzétett listájával. Az eredmény – vagy inkább a következmény? – kuszaság. Mélyén nem egyszerűen nemzedékek, szemléletek és stílusok sokfélesége húzódik meg, hanem az, hogy a csaknem mindenütt szűkös helyen jobbára csak egyetlen mű fér el a résztvevőktől. Pécssett most más a helyzet. Kevesen, de több munkával szerepelnek. Egész sorozatokkal akár. Németh János négy nagy állattal. Kádasi Éva vagy féltucatnyi csőrös vázával, Móker Zsuzsanna egy három, illetve egy tíz lapból álló domborműszériával.

Külföldi és hazai biennálék látogatói a megmondható: nehéz az eligazodás. Egyszer a hatalmas anyag, máskor a kuszaság, olykor a kettő együtt, akadályozza a tájékozódást. Ezúttal könnyű dolgunk van. Ha túlzás volna is azt állítani, hogy a magyar kerámia egységes, az bizonyos: néhány szellemi törekvés világosan kirajzolódik. (...)

VIII. 1986

Dunántúli Napló, 1986. július 19.

Kovács Orsolya: Országos kerámia biennálé

... Közismert tény ma már, hogy a hatvanas évek szellemi fellendülése idején az iparművészet – elsősorban a textil és a kerámia – különleges helyzete révén különleges státusra tett szert a magyar művészetben. A grand-art-hoz képest tágasabb térben mozoghatott, távolabb az ideológiai kötöttségektől. E felívelő korszak legismertebb alakja Schrammel Imre, aki az 1969-ben meginduló siklósi kerámia szimpozion szellemi katalizátora, szervezője is. Munkássága azért is korszakos jelentőségű, mert a modern polgári kerámia csekély helyi hagyományokkal rendelkező Magyarországon. Modern kerámiánkra az idegen inspirációk állandó jelenléte és a helyi kézműves és népi fazekasság erős befolyása volt a jellemző. Az sem jelentéktelen tényező, hogy a két világháború között meglévő, amúgy sem jelentékeny műgyűjtés a felszabadulást követő időszakban szinte teljesen megszűnt.

Az ismét éledező modern kerámiát Kovács Margit, Gorka Géza, Gádor István neve fémjelzik. Nem csekély fegyvertény tehát, hogy a hetvenes évek elejére kialakult egy olyan keramikus gárda, amelynek a tevékenységét az Európában legrangosabb faenzai és vallauris-i biennálékon nyert díjak és érmeek kísérték. E művészek rendszeresen sikerrel szerepelnek a pécsi biennálékon is.

Am a hetvenes évek végére lassan megváltozott a helyzet: a gazdasági fellendülést visszaesés követte, nem alakult ki olyan ipari háttér, amely a kerámia formatervezőknek munkát adhatott volna. A művészek egzisztenciális helyzete bizonytalanabbá vált, a művészrétegek egyre inkább polarizálódnak. Nincs igazi műtárgypiac, kevés a jelentős megrendelés. A közönség érdeklődése pedig egyre inkább az új festészet fiatal képviselői felé fordul, így korábbi népszerűségéből is veszít a kerámia. E kedvezőtlen tendenciák mellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az erőfeszítéseket, amelyek főként Siklóson és Kecskeméten a technológiák elsajátítása, ill. újítások bevezetése terén történtek.

Egészében véve a kerámia mégis egyre inkább eltörlődik az autonóm művészeti formák irányába, egyre több a szoborszerű megformálás és a „mondanivaló” – valódi tartalom nélkül. Ez utóbbi állítást matematikailag is alá lehet támasztani, hiszen képtelenség, hogy mindazok, akik évente kikerülnek a főiskoláról, bizonyos szakmai ismeretek birtokában, azonnal alkalmasak lennének az önkifejezésnek erre a formájára. Túlságosan háttérbe szorult az agyagművesség eredeti funkciója, amelyre pedig nagy igény lenne. Gyakoriatk a szerencsétlen öszvér-megoldások. Úgy vélem, a körülmények rányomják bélyegüket a szakma egészére, és ha ez utóbbiról nem is ad teljes áttekintést a mostani kiállítás, mégis képet kaphatunk a mai magyar kerámiáról...

Élet és Irodalom, 1986. július 25.

Vadas József: Csámpás csészék

... A fiatalok kiválóan szerepelnek. Ez a tény azért több, mint pusztán érdekesség, mert a nagy öregek – Kovács Margit, Gádor István, Gorka Géza – anélkül távoztak, hogy iskolát teremtettek volna: a hajdani közép-nemzedék pedig nem szolgolt példával: Csekovszky Árpád száraz-szenvtelen kubista aktokat készít, Garányi József szecessziós ruhákba öltöztetett nőfiguráinak feje változatlanul üres (szó szerint és átvitt értelemben egyaránt) Németh János csaknem húsz éve ismétli önmagát bumfordi faliképein, Benkő Ilona kötözött plasztikai most erőteljesebb – kevesebb bennük az ötlet –, mint korábban. S ha akad is kivétel (elsősorban a következetlenséget is felvállaló Schrammel Imre lehetőleg finom arcélekkel mintázott archeológiai műleleteire gondolok), akkor szomorúan kell megállapítanunk: a fiatalok magukra vannak utalva. Nincs könnyű dolguk. Annál nagyobb bravúr, hogy a díjazottak és a jelentős produkciók alkotói szinte kivétel nélkül közülük kerülnek ki.

Visszajöttek a tárgyak. S nem akárhogy. A kerámia, amely eredendően tál, korsó, köcsög volt, törvényszerűen elbizonytalanodott, amikor az elmúlt évtizedben fokozatosan eltűntek kiállításairól a tálak, edények és vázák, és maradt, mind nagyobb arányban, az, ami előkelő: a falikép és a plasztika. Hiába lett így tisztá az összkép, a funkcióvesztés szellemi zavarokat okozott, amelyek műfaji eklektikához és stílári kuszasághoz vezettek. Magától értetődően került válságba egy olyan szakma, amelynek művelői számára az iparművészet (az egyik életképes lehetőség) meddő, a képzőművészeti kifejezés (a másik megnyilatkozási forma) nehéz alternatívának bizonyult. Most szerencsés átrendeződésnek vagyunk tanúi. Ismét megjelent az edény. De: kisszerűs és modell változatban. Kíséletli produktumként.

Művészet, 1986/8

Lóska Lajos: A csoportól a posztmodernig

A IX. Országos Kerámia Biennáléről

... A hatvanas években a vájt, árkölt, negatív formájú tárgyak voltak a népszerűek, ezeknek nem túl nehéz a kor szobrászatában meglelni az előképeit. A 70-es években számos rusztikus, közepén széthasított, samott nonfiguratív plasztika született. Schrammel Imre és Ortutay Tamás készített elsősorban ilyeneket. Ugyanennek az évtizednek a második felében, amikor nagyon sok keramikus állított elő plasztikát, a pop (Polgár Ildikó) és a minimal art (Orosz Mária) volt az ösztönző. És most? Ha nem is jelentős mennyiségben, de a posztmodern. És itt vissza is térhetünk a pécsi biennálé anyagához, elsőként az olasz iparművészet, a Memphis csoport szemléletmódja, formavilága által meghihletett kerámiákhoz.

Bizarr formájukkal mindenekelőtt Benedek Olga kávé-, teáskészletei – megbillent csonka kúp formájú, kobaltszin, fehér, lüszteres kannái, csészéi, cukortartója és tejköntője hívták fel magukra a figyelmet. Igen merész a formájuk, de vajon lehet-e inni belőlük? Magam is kézbe fog-

tam egyiküket, másikat, felraktam a csészealjra a csészéket, megemeltém a cukortartó tetejét. Legalább annyira stabilak, mint a többi unalmas, hagyományos formájú testvérük. Egyedül a teáskanna födelének leemelése okozott gondot, ugyanis a fedő még egy réztúvel is biztosítva van, és ennek eltávolításához már idő és kézügyesség is kell. Néhány korrigálható apró hiba ellenére e tárgyak különleges, merész már-már a funkcionalitást sugalló formáikkal kétségtelenül emelni tudják a teázás vagy a kávézás ünnepélyességét, szertartásjellegét.

Dobány Sándor is posztmodern edényeket állított ki, de ő csak kannákat. Posztkubista – kék, szürke, homokszínű – teáskannáinak a formavilágán, különlegesen a szürke színűn, nem nehéz felfedezni Umberto Boccioni Térbe tárulkozó palackjának a használhatóság érdekében megszelídített formáit. Bizarr, szögletes, kakastaréj alakú sötétkék kannája pedig olyan meghökkentő, mint egy dadaista vers. E tárgyon érezhető leginkább a design uniformizmusa ellen lázadó Memphis csoport extravagáns formakavalkádja. E használati tárgyakkól a képzőművészeti előképek sokkal direkttebbül, sőt hangsúlyozottabban köszönnek vissza, mint korábbi gömbölydedhasas társaikból.

G. Heller Zsuzsa nem használati tárgyakat, hanem kisplasztikákat készített a posztmodern szemléletből is megérintett stílusban. Ezek az anyagukban színezett, sok darabból álló, összerakható porcelánkompozíciók leginkább tálba ültetett vastag és tarka levelű növényekre emlékeztetnek, melyekből szárként, vagy virággént még vékony, törékeny porceláncsápok is kinyúlnak. (...)

1968.
I. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ
1968. X. 6–X. 27.

Janus Pannonius utca 11.
Tudomány és Technika Háza
Megnyitotta: **PALKÓ Sándor**
megyei tanácselnök
Rendezte: **ROMVÁRY Ferenc**
művészettörténész

DÍJAZOTTAK:

Baranya Megye Tanácsának nagydíja:
GÁDOR István

Pécs Város Tanácsának nagydíja
KOVÁCS Margit

I. díj: GARÁNYI József

II. díj: BENKŐ Ilona

III. díj: NÉMETH János

Különdíj:

GAZDER Antal

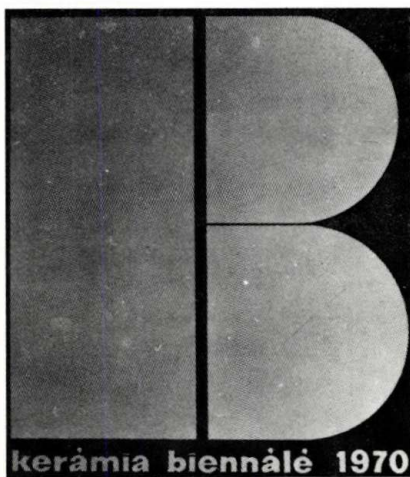
GÁLÓCSY Edit

HORVÁTH László

RÉSZTVEVŐK:

AMBRUS Éva
ANDRESZ János
ANDRÓCZI Alajos
BALCZÓ Edit
BÁN Károly
BENKŐ Ilona
BORSÓDY László
CSABAI Mária
CSEKOVSZKY Árpád
EÖRY Miklós
ERŐSS Márta
ESCHENBACH Jenő
FÜRTÖS György
GÁDOR István
GÁLÓCSY Edit
GARÁNYI József
GAZDER Antal
GESZLER Mária
GORKA Livia
GYÖRGYEI Zsuzsa
HORNUNG Zsuzsa
HORVÁTH László
HORVÁTH Magda
HORVÁTH Sándor
JANÁKY Viktor
KÁLMÁN Anikó
KENDE Judit
KEREZSI Gyöngyi
KISS ROÓZ Ilona
KOCZOR Sándor
KOVÁCS Éva
KOVÁCS Margit
KRAJTSOVITS Margit
KUMPOST Éva
LABORCZ Mónika
LÁNG Erzsébet
LŐRINCZ Győző
LŐRINCZ István
MAJOROS Hedvig
MAJOROS János
MAJOROSSY Sarolta
MÉSZÁROS Géza
M. KISS Katalin
MOLNÁR József András

NÁDOR Judit
NÉMETH János
ŐSZ SZABÓ Antónia
PAPP János
PATTANTYUS József
PÁZMÁNDI Antal
SCHRAMMEL Imre
SIMÓ Ágoston
SÖVEGJÁRTÓ Mária
STAINDL Katalin
SZÁVOSZT Katalin
SZEKERES Károly
SZILÁGYI Mária
TÖRÖK János
URBÁN Teréz
VÁRDEÁK Ildikó
VÉGVÁRI Gyula
VÉN Edit
VÉRTESI Nándor
VIGH Éva
ZÁKÁNY Eszter
ZUMPFE Klára

1970.

II. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ

1970. X. 4–XI. 1.

Janus Pannonius utca 11.

Tudomány és Technika Háza

Megnyitotta: TAKÁCS Gyula
megyei tanácselnök h.

Rendezte: ROMVÁRY Ferenc
művészettörténész

DÍJAZOTTAK:

nagydíj:

GORKA Géza

I. díj: MAJOROS Hédi

I. díj: SCHRAMMEL Imre

I. díj: STAINDL Katalin

RÉSZTVEVŐK:

AMBRUS Éva

ANDRESZ János

BENKŐ Ilona

BOD Éva

BORSÓDY László

BRAND Ágoston

CSEKOVSZKY Árpád

EŐRY Miklós

ESCHENBACH Jenő

FÜRTÖS György

GÁDOR István

GARÁNYI József

GAZDER Antal

GORKA Géza

GORKA Livia

HORNUNG Zsuzsa

HORVÁTH László

HORVÁTH Sándor

JANÁKY Viktor

KÁLMÁN Anikó

KISS ROÓZ Ilona

KOCZOR Sándor

KOVÁCS Margit

KRAJTSOVITS Margit

KUMPOST Éva

LABORCZ Mónika

LŐRINCZ Győző

MAJOROS Hedvig

MAJOROS János

MINYA Mária

NÁDOR Judit

NAGY László

NÉMETH János

NÉMETH Olga

ORTUTAY Tamás

PATTANTYUS József

POLGÁR Idikó

ROZSOS Janka

SCHRAMMEL Imre

SEREGÉLY Márta

SIMÓ Ágoston

STAINDL Katalin

SZÁVOSZT Katalin

SZEKERES Károly

SZILÁGYI Mária

THURY Levente

TIHANYI Kálmán

TIHANYINÉ H. Mária

TOLNAI Katalin

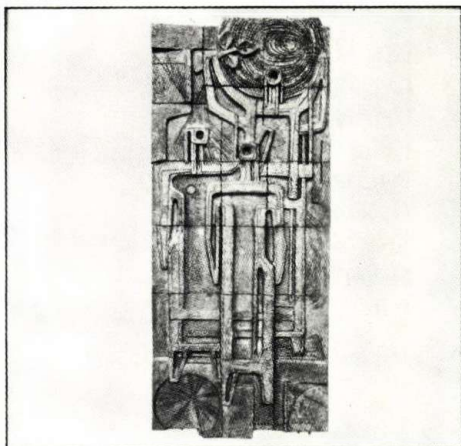
TORMA Istvánné

URBÁN Teréz

VÉGVÁRI Gyula

VÉRTESI Nándor

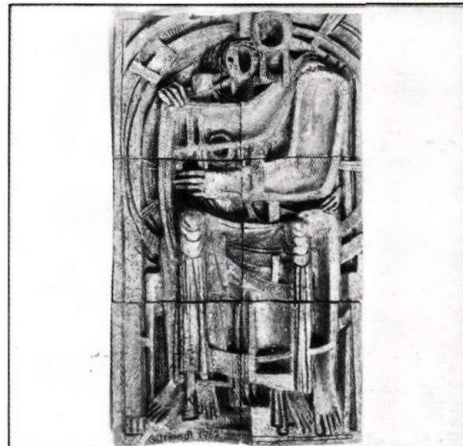
GARÁNYI József

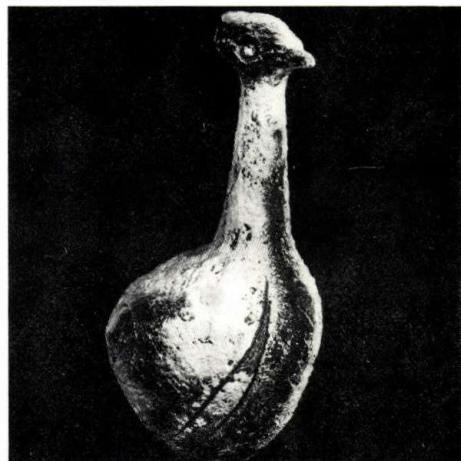
MAJOROS János

STAINDL Katalin

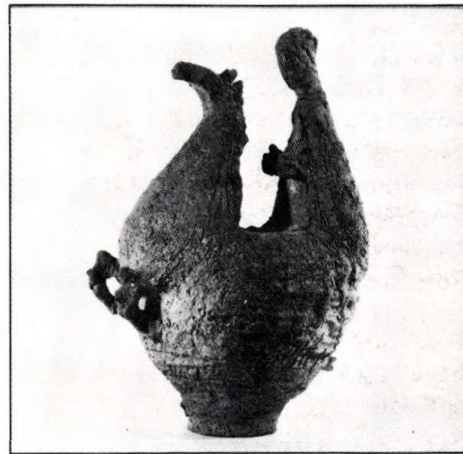
GORKA Livia

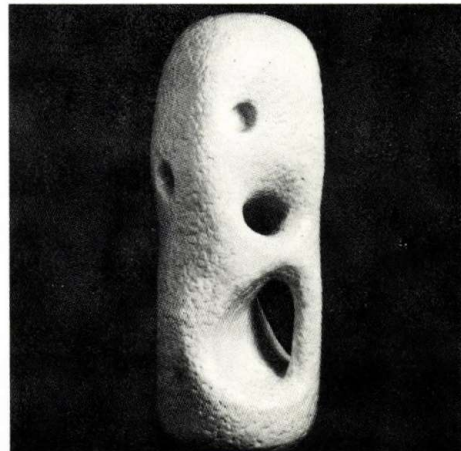
KUMPOST Éva

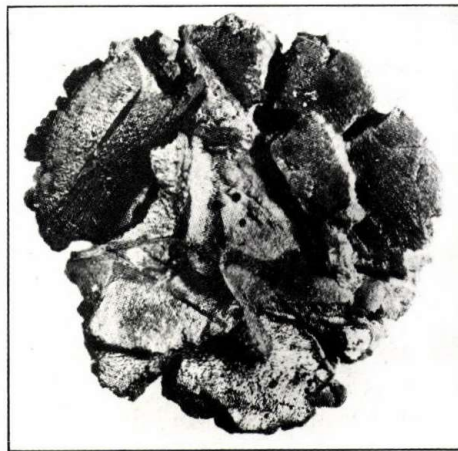
KOVÁCS Margit

GÁDOR István

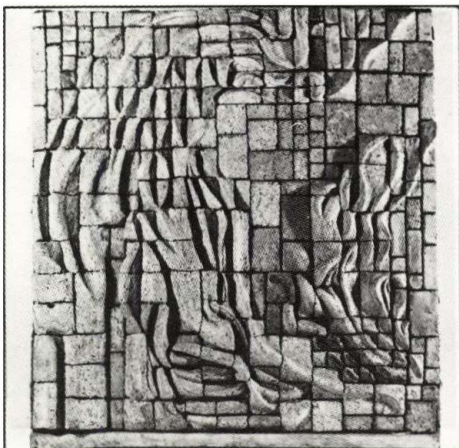
SCHRAMMEL Imre

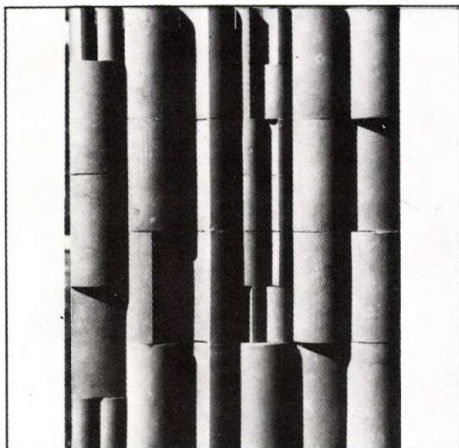
GAZDER Antal

TOLNAI Katalin

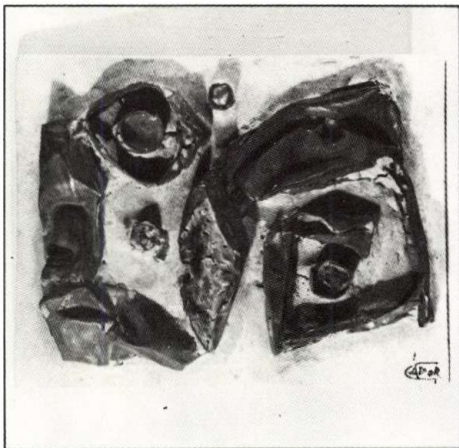
HORVÁTH László

MAJOROS Hedvig

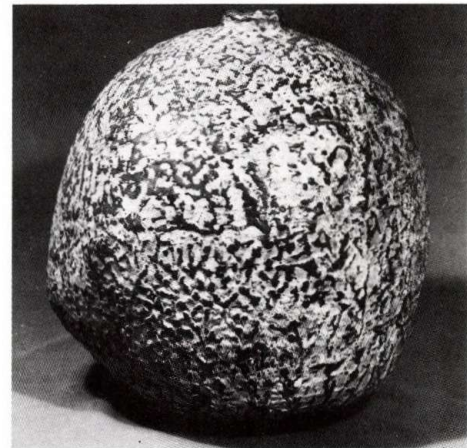
GÁDOR István

KOVÁCS Margit

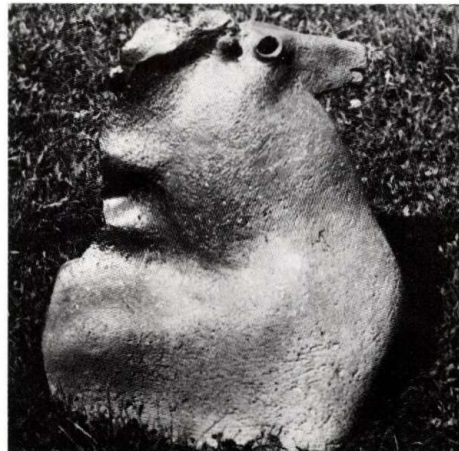
GORKA Géza

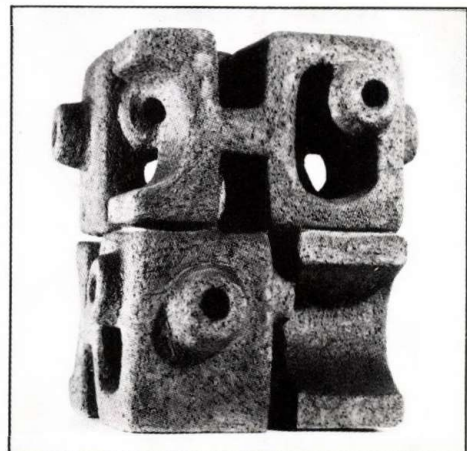
SCHRAMMEL Imre

CSEKOVSZKY Árpád

NÁDOR Judit

1972.

III. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ

1972. IX. 3-X. 8.

Janus Pannonius utca 11.

Tudomány és Technika Háza

Megnyitotta: TAKÁCS Gyula

megyei tanácselnök h.

Rendezte: ROMVÁRY Ferenc

művészettörténész

DÍJAZOTTAK:

I. díj: MAJOROS János

II. díj: HORVÁTH László

III. díj: FÜRTÖS György

RÉSZTVEVŐK:

AMBRUS Éva

ANDRESZ János

BALCZÓ Edit

BOD Éva

✓ BORSÓDY László

✓ BRAND Ágoston

CSEKOVSZKY Árpád

EÖRY Miklós

FEKETE János

FÜRTÖS György

GÁDOR István

GÁLÓCSY Edit

GARÁNYI József

GESZLER Mária

GORKA Livia

HORNUNG Zsuzsa

HORVÁTH Éva

HORVÁTH László

JAKAB Bori

JANÁKY Viktor

KÁLMÁN Anikó

KONDOR Éva

KOVÁCS Margit

KOVÁCS Éva

KRAJTSOVITS Margit

KUMPOST Éva

LABORCZ Mónika

MAJOROS Hedvig

MAJOROS János

MINYA Mária

NÁDOR Judit

NÉMETH János ✓

ORTUTAY Tamás

ŐSZ SZABÓ Antónia

PATTANTYUS József ✓

PÁZMÁNDI Antal ✓

PROBSTNER János ✓

ROZSOS Janka

SCHRAMMEL Imre

SEREGÉLY Márta

SIMÓ Ágoston

SOM János

STAINDL Katalin

SZABADI Veronika

SZÁVOSZT Katalin

SZEKERES Károly

SZEMLÉR Magda

SZONNTAG Éva

THURY Levente ✓

TORMA Istvánné

TÖRÖK János

VÁRDEÁK Ildikó

VÉN Edit

VERESS Miklós

VÉRTESI Nándor

VIGH Éva

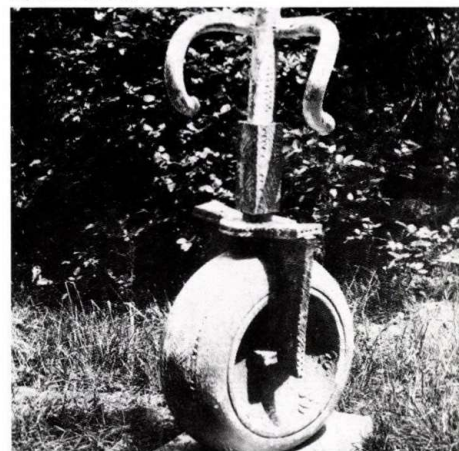
NÉMETH János

PÁZMÁNDI Antal

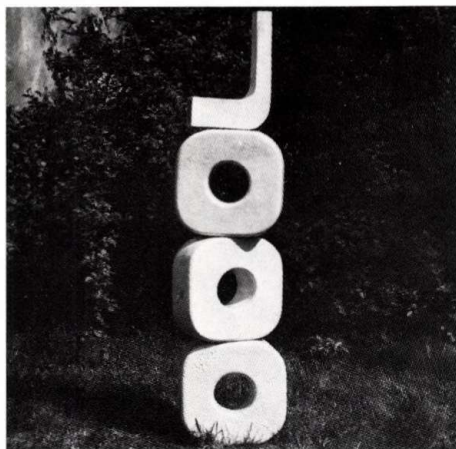
FÜRTÖS György

SCHRAMMEL Imre

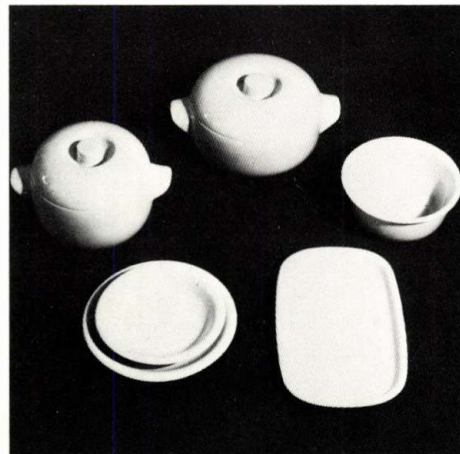
GÁDOR István

BORSÓDY László

HORVÁTH László

VÉRTESI Nándor

GÁLÓCSY Edit

1975.

IV. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉ
1975. IX. 28–XI. 9.

Déryné utca 9.

Mecseki Bányászati Múzeum
Megnyitotta: **MOLNÁR László**

művészettörténész

Rendezte: **ROMVÁRY Ferenc**
művészettörténész

DÍJAZOTTAK:

I. díj: CSEKOVSZKY Árpád

II. díj: SZEKERES Károly

III. díj: GESZLER Mária

RÉSZTVEVŐK:

BALCZÓ Edit

BENKŐ Ilona

BORSÓDY László

CSEKOVSZKY Árpád

EÖRY Miklós

FEKETE László

FÜRTÖS György

GÁDOR István

GAZDER Antal

GESZLER Mária

GORKA Livia

HORVÁTH Éva

HORVÁTH Szabolcs

JAKAB Bori

KÁLMÁN Anikó

KECSKEMÉTI Sándor

KRAJTSOVITS Margit

MAJOROS Hedvig

MAJOROS János

MINYA Mária

MÓKER Zsuzsa

NÁDOR Judit

NÉMETH János ✓

PATTANTYUS József

ROZSOS Janka

SCHRAMMEL Imre

SEREGÉLY Márta

SZÁVOSZT Katalin

SZEKERES Károly

SZONNTAG Éva

TORMA Istvánné

TÖRÖK János

TUZA László

VÁRDEÁK Ildikó

VÉRTESEI Nándor

VIGH Éva